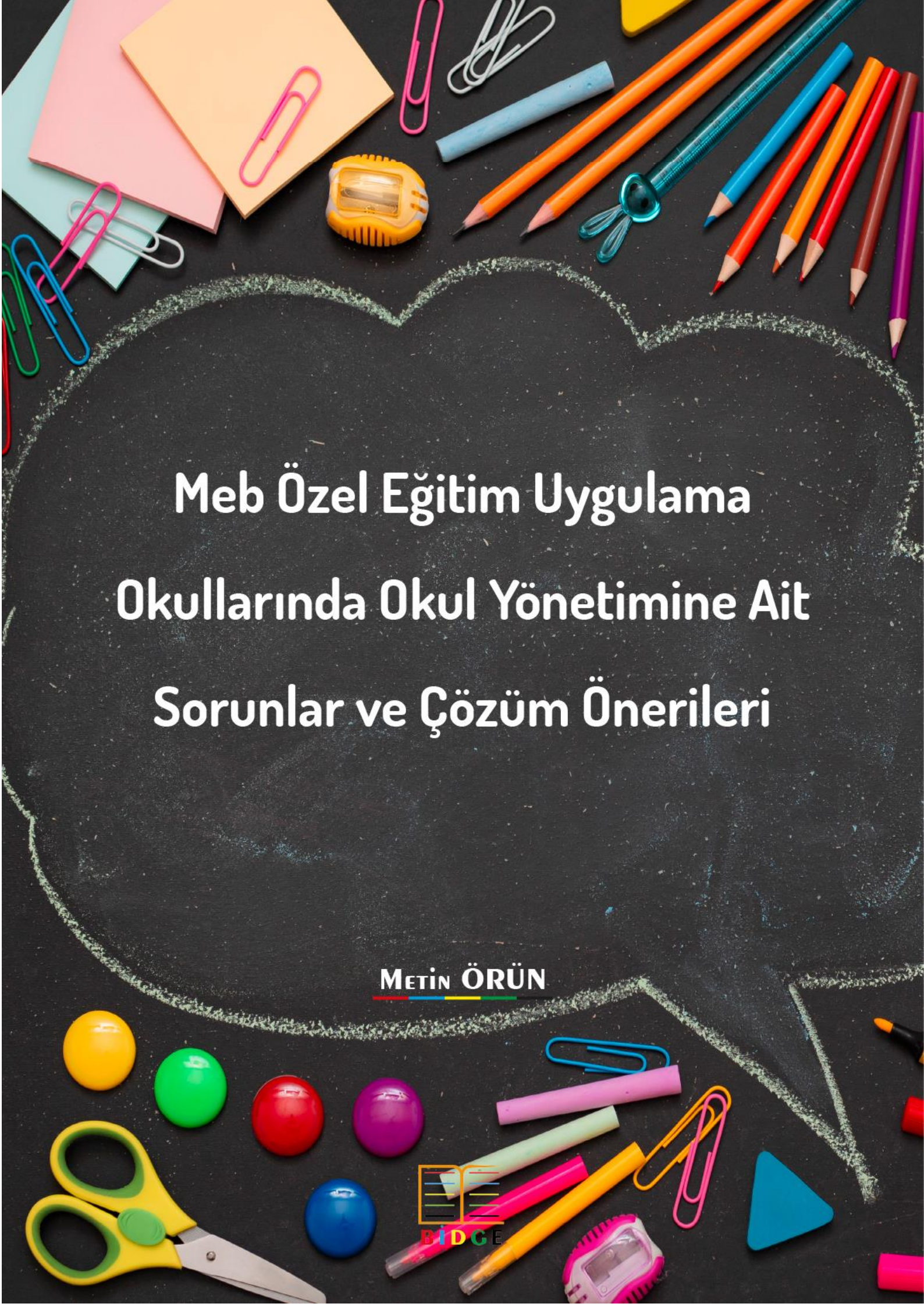

Meb Özel Eğitim Uygulama Okullarında Okul Yönetimine Ait Sorunlar ve Çözüm Önerileri

METİN ÖRÜN

BİDGE Yayınları

Meb Özel Eğitim Uygulama Okullarında Okul Yönetimine Ait Sorunlar ve Çözüm Önerileri / Metin
ÖRÜN

ISBN: 978-625-6488-11-3

Sayfa Düzeni: Gözde YÜCEL

1. Baskı: BİDGE Yayınları, 2023

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının ve editörün yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Sertifika No: 71374

Yayın hakları © BİDGE Yayınları

www.bidgeyayinlari.com.tr - bidgeyayin@gmail.com

Krc Bilişim Ticaret ve Organizasyon Ltd. Şti.

Güzeltepe Mahallesi Abidin Daver Sokak Sefer Apartmanı No: 7/9 Çankaya / Ankara

Meb Özel Eğitim Uygulama Okullarında Okul Yönetimine Ait Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Yazar
Metin ÖRÜN

2023

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
1.1 PROBLEM DURUMU	4
1.2 AMACI	4
1.4 VARSAYIMLAR	5
1.5 SINIRLILIKLAR	5
1.6 TANIMLAR	5
2. LİTERATÜR	6
2.1 EĞİTİM	6
2.2 OKUL	6
2.3 ÖZEL EĞİTİM	6
2.4 ÖZEL EĞİTİME AİT TANIMLAR	7
2.5 ÖZEL EĞİTİMİN AMAÇLARI	8
2.6 ÖZEL EĞİTİMİN ÖNEMİ	8
2.7 ÖZEL EĞİTİMİN TEMEL İLKELER	9
2.8 ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİMİN TARİHÇESİ	9
2.9 ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ BİREYLERİN SINIFLANDIRILMASI	10
2.10 ÖZEL EĞİTİMİ GÜÇLENDİRME PROJESİ (ÖZEGEP)	10
2.11 ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULLARININ AMACI	12
2.12 OKUL YÖNETİMİNDE ROL OYNAYAN UNSURLAR	12
3.YÖNTEM	15
3.1 ARAŞTIRMA MODELİ	15
3.2 ARAŞTIRMA GRUBU	15
3.3 VERİ TOPLAMA ARACI	16
3.4 VERİLERİN TOPLANMASI	16
3.5 VERİLERİN ANALİZİ	16
4. BULGULAR	18
1.PERSONEL İLE İLGİLİ YAŞADIĞINIZ SORUNLAR NELERDİR ?	18
2.ÖĞRETİMLE İLGİLİ YAŞADIĞINIZ SORUNLAR NELERDİR?	21
3.ÖĞRENCİ VE ÖĞRENCİ HİZMETLERİ İLE İLGİLİ YAŞANAN SORUNLAR NELERDİR?	23
4. EĞİTİM İLE İLGİLİ YAŞANAN SORUNLAR NELERDİR?	25
5. YARDIMCI PERSONEL İLE İLGİLİ YAŞANAN SORUNLAR NELERDİR?	26
6. VELİLERLE İLGİLİ YAŞANAN SORUNLAR NELERDİR?	27
7. EĞİTİM BÜTÇESİ İLE İLGİLİ SORUNLAR NELERDİR ?	28
8. BÜROKRASİDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR NELERDİR?	29
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	31
SONUÇLAR	31
1.Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	31
2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	32
3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	33
4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	33
5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	33
6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	33
7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	34
8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	34
ÖNERİLER	34
5. KAYNAKÇA	36

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. Maddesi olan, `` Kimse eğitim öğretim hakkından yoksun bırakılamaz`` dan yola çıkarak bir ulusun bir ailenin en değerli varlıkları olan çocuklarımızın her türlü eğitimi en iyi şekilde alması gerektiğidir. Sosyal bir devlet olan Türkiye’ de gerek normal gerekte özel eğitim öğrencileri olsun en iyi eğitimi almalıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde nasıl toplumu meydana getiren kişilerin eşit haklara sahip maddesi varsa aynı haklar engelli bireylere de sağlanmalıdır. Bunlar sosyal devletin önemli temel görevlerindendir bu bağlamda bir ülkenin sosyal devlet sayılabilmesi için çocuk gelişimi, eğitim, beslenme, aile, sağlık, konut, iş sağlama, topluma uyum, korunma, sosyal güvenlik gibi konularda özürllülerle ilgili politikaya yer vermeli, özürllü olsun olmasın onurlu bir yaşam sürdürmesini güvence altına almalı eğitim hakkından eşit ve demokratik bir şekilde yararlanmalıdır. Kişiliğin özgürce gelişimini sağlamak gibi hakları sağlamak özel gereksinimli bireylere de sağlanmalıdır (1. Özürllüler Şurası, 1999).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına uyumunu sağlayıcı tedbirleri alır (1982 Anayasa madde 61). Anayasada da belirtildiği gibi korumaya muhtaç engellilerin korunması yine devlet güvencesinde olmaktadır buna rağmen Türkiye’de eğitimde ve yönetimde yaşanan sorunlar yeterince giderilmemektedir.

Ülkemizde özürllülerin tam sayısı bilinmemektedir. Sağlanan eğitim hizmetleri yeterli değildir. Bu sonuç özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin durumlarına göre eğitim hizmetlerinin devlet dışında da özel kurumlarca sağlanmasını zorunlu bırakmıştır. (Aydın, 2017).

Türkiye’de özel eğitimle ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda ``Özel Eğitime Muhtaç Bireylere Sahip Ailelerin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri`` (Sağiroğlu 2006), `` Türkiyede Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmeti Veren Kurumların karşılaştığı Güçlükler`` (Korucu 2005), `` özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri`` (Altinkurt 2008) ``Rehberl’k ve Araştırma Müdürlerinin Özel Eğitim Sorunları`` (Tiryakioğlu 2009) `` Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri`` (Ersoy 2009) `` Özel eğitim Kurumlarında Yaşanan Eğitsel-Yönetsel sorunlar ve Çözüm Önerileri (Aydın 2017) gibi bir çok eserde özel eğitimde yaşanan personelde uzmanlık, eksik personel, tecrübe, yöneticilerin alan dışı olması koordineli çalışmamaları, plan müfredat, kitaplar, araç-gereçler, devamsızlık, öğrencilerin engel durumu rehberlik, velilerin eğitim durumu, velilerin okula karşı tutumu, eğitim bütçesinin yetersizliği, bürokrasinin geç işleme gibi sıkıntılar ve sorunlar dile getirilmiş ele alınmıştır.

Bu çalışma özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere eğitim veren MEB bünyesinde Özel Eğitim Uygulama Okullarında yaşanan sorunları belirlemek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla kurumlarda çalışan yöneticilerin görüşleri ele alınarak incelenmiştir.

1.2 AMACI

Bu araştırmanın amacı MEB’e bağlı özel eğitim uygulama okullarında idarecilerin yaşadığı sorunları belirlemek ve çözüm önerileri getirmektir

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorular sorulmuş ve cevap alınmıştır.

Özel eğitim uygulama okulu idarecilerine;

1. Özel eğitim uygulama okullarında personel ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?
2. Özel eğitim uygulama okullarında eğitimle ilgili yaşanan sorunlar nelerdir?

3. Öğrenci ve öğrenci hizmetleri ile ilgili yaşanan sorunlar nelerdir?
4. İdarecilerin okulda eğitimle ilgili yaşadığı sorunlar nelerdir?
5. Özel eğitim uygulama okulunda çalışan yardımcı personel ile ilgili sorunlar nelerdir?
6. Özel eğitime İhtiyaç duyan öğrencilerin velileri ile ilgili sorunlar nelerdir?
7. Özel eğitim uygulama okullarında bütçe ile ilgili yaşanan sorunlar nelerdir?
8. Özel eğitim uygulama okullarında bürokrasiden kaynaklanan sorunları nelerdir

Bu tür araştırmalarla özel eğitim uygulama okullarında verilen hizmetlerin nitel yönünün belirlenmesi ve yükseltilmesine olanak sağlayacağı bu bağlamda oluşturulacak politika ve yasal düzenlemelere de ışık tutacağı bir gerçektir (Aydın2017).

1.4 VARSAYIMLAR

1. Görüşme yapılan yöneticilerin soruları doğru algıladığı
2. Sorulan sorulara tarafsız doğru ve ictenlikle cevap verdikleri kabul edilmiştir.

1.5 SINIRLILIKLAR

- 1 Bu araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında yapılmıştır
2. Bu araştırma seçilmiş örneklem grubunun görüşleri ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma İstanbul Avrupa yakası Sultangaz ve Fatih ilçesi içerisinde yer alan MEB'e bağlı Ö.E.U.O ile sınırlıdır.

1.6 TANIMLAR

Bu çalışma özel eğitim okullarından Fatih v Sultangazideki okulları tanımlamaktadır.

2. LİTERATÜR

Literatür taramasında eğitim ve özel eğitim ile ilgili kuramsal temeller ele alınarak yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Sosyal ve demokratik bir devlette olması gereken fırsat eşitliği eğitim hakkı özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere özel eğitim hizmetlerini sorunsuz vermek mümkün görünmemektedir.

2.1 Eğitim

Eğitim birey davranışlarında kendi yaşantı yoluyla isteğe bağlı davranış değiştirme süreci olarak tanımlanır insanlar, sosyal bir ortam içinde yaşamaya başladıkları günlerden beri, bir arada yaşamının kurallarını da öğrenmek zorunda kalmışlardır. Yani toplumun kalıcılığı ve geleceği için belli davranış kalıplarına uyulması ve kuralların yerine getirilmesi gerekmiştir. Bundan dolayı eğitim toplumun istediği bu davranışları, istendik davranışlar şeklinde bireylere kazandırmak zorundadır (Sarpkaya 2014).

Eğitim insan ve insan yaşamı arasında bir bağlantı durumunda olduğu için, toplumdaki değişmeye ve gelişmeye bağlı olarak, insanın eğitilmesi ve geliştirilmesinde önem arz etmektedir. İnsanın çevresinde olan değişimler değişik yönlerden bazı dokunuşlar yapar. Bireyin bu etkilere yeni ve farklı tepkiler göstermesi ve karşılaştığı yeni sorunları çözümülemesi zorunludur (Taymaz 2007).

2.2 Okul

Okul bilgi, beceri ve alışkanlıkların istendik amaçlara göre programlanmış bir şekilde öğretildiği, kazandırılmaya çalışıldığı sanat felsefe bilim gibi konularda belirli nitelik ve özellikleri bulunduran eğitim kurumudur.

İnsan eğitmenin omurgasını oluşturan ve eğitim eyleminin gerçekleşti hayat bulduğu yere okul denir. İnsan iyi ilişkileri eğitimin hayatını amaçlarını kötüye doğrultmuş örgütlerin amaçlarına ulaşmalarını önlenmesi için eğitimyaşamına oldukça dikkat etmek gerekir. Toplumun geleceği için okullarda insan ilişkilerini niteliğini geliştirmek gerek. Okulda da bütün kurumlarda olduğu eğitsel, yönetsel ve örgütsel amaçları mevcuttur ve okul bunları gerçekleştirmek zorundadır (Oktay, 2009).

2.3 Özel Eğitim

Dünyada her insanın nasıl parmak izi farklı ise her bireyin özelliği de farklıdır. Bu farklılıklar bedensel zihinsel olarak gruplandırılır. Özel eğitime muhtaç her bireyin kendine ait bedensel yapıya, işlevlere, zihinsel öğrenme özelliklerine ve duyuşsal özelliklere sahiptir. bu farklılıkların sınırı belli ölçüde ise kaynaştırma eğitimi ile normal öğrenciler ile eğitim alırken farklılıklar daha büyük boyutlu olduğunda normal eğitimden farklı özel eğitim hizmetleri gerekli olmaktadır. 30 Mayıs 1997 sayılı KHK’da “ özel eğitime muhtaç bireylere eğitim sağlamak için eğitim kurumlarınca özel olarak yetiştirilmiş eğitmenlerce hazırlanmış programlar ve yöntemleri ile özür özelliklerine uygun mekanlarda verilen eğitimidir.”

Türkiyede özel eğitime muhtaç bireylerin eğitim almalarının önünde bir çok engel bulunmaktadır Bu engellerin en önemlisi normal eğitim veren ilk ve ortaokullarında, engelli bireylere yönelik destek odalarının ve özel eğitim sınıflarının yetersiz meslek eğitiminin ise yok denecek kadar az olmasıdır. Özel eğitime muhtaç bireylerin gelişmelerini olumsuz yönde etkileyen bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Özyürek, 1997; Ataman, 2013). Ülkemiz

de eğitim görenlerin sayısı bir çok ülke ile kıyaslanamayacak kadar geniş ve yaygındır. Toplumsal bir kurum olarak eğitim, toplumu derinden etkiler. Eğitim ve toplum karşılıklı beklenti içindedir. Kurumlarının toplumdan beklentileri olduğu kadar toplumun da eğitime etki etmemesi mümkün değildir (Cavkaytar, 2000-2008 ve Fırat, 2000).

Özel eğitimi, normal öğrenci özelliklerinden önemli ölçüde farklılaşan öğrencilere verilen, bireysel olarak planmış ve bireyin bağımsız yaşama şansını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen eğitim hizmetlerinin tümünü kapsamaktadır. (Kırcaali-İftar 1998).

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin toplumun onlardan bekledikleri rol, yeterlilik ve görevleri yerine getirebilmek için onların özel gereksimlerine göre verilecek eğitimle mümkündür (Aydın 2017).

2.4 Özel Eğitime Ait Tanımlar

Yetersizlik: Yetersizliğin tanımı şu şekilde yapılmaktadır; bir şeyi gerçekleştirmede gücü olmama istenilen şekilde davranmada sınırlı kapasite. Olumsuzlukların sonucunda organın görevini yerine getirememesi durumudur. Zedelenmeden etkilenme olmasından dolayı bireylerin bedensel ve zihinsel davranışları sınırlanır. Kulağında zedelenme olan bireyin işitmede zorluk çekmesi o bireyin yetersizliğidir (Aydın 2017).

Engel (Özür): Yetersizlikten sonucunda toplumsal ve duygusal davranışlarda görülen değişimdir (Özürek 2006). Bireyin yetersizlik yüzünden yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel değerlere bağlı olarak sahip olması gereken rolleri gerektiği gibi oynamama durumunda kalmasına denir. Pek çok yetersizlik yetersizlik küçük çevresel düzenlemelerle ortadan kaldırılabildiği gibi pek çoğu da çevrenin beklentisiyle birlikte birey için altından kalkılması güç bir yükte olabilir. Eğer çevrenin beklentileri kişinin yapabildiğinin üstünde olursa kişi beklentileri karşılayamaz furuma düşülebilecek (Cavkaytar ve Diken, 2005).

Türkiye’de okullar planlanır ve yapılırken engelli değil normal öğrenciler için yapılda programlar materyaller eğitim ortamının tümü engelli öğrencileri gözardı ediyor. Engelli bireyler böyle ortamlarda yeterince eğitim alamıyoyr ya da alınca büyük sınavlar çekiyor.

Bu durumu engellemenin iki yolu var.

- . özel eğitim aracılığıyla özel gereksinimli bireylere bilgi ve beceri kazandırmak.
- . yaşadığımız çevreye özel eğitime muhtaç bireylerin jullanabilecekleri hale getirmek (Kırcaali-İftar, 1998)

Özel Eğitime Muhtaç Birey: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde tanımlandığı şekliyle, “özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarına göre beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi” ifade etmektedir. Bu genel tanım, farklı özelliklere sahip özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların tümünü kapsamaktadır.

Özel gereksinimi olan çocukların özür tür ve dereceleri ile özellikleri birbirinden farklılıklar gösterdiğinden genellemelere gitmek mümkün değildir. Özel gereksinimi olan çocukların farklılıkları zihinsel, duygusal, bedensel, duygusal ve sosyal ya da iletişim özelliklerinde ya da bunların herhangi bir bileşeninde olabilir. Bunun yanı sıra onların bu özellikleri, bir destek sağlanmadığında normal gelişen bireyler için sunulan eğitim ortamlardan yararlanmalarını zorlaştırmaktadır.

Kaynaştırma Özel gereksinimli olan çocukların özel eğitim desteği ile araç gereç donanım ile normal sınıflarda akran gruplarıyla eğitim görmesidir (Aydın, 2017).

Tam zamanlı kaynaştırma: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin kaydı normal sınıftadır. Öğrenci akranlarıyla birlikte öğrenim görür; fakat öğrenciye bireyselleştirilmiş eğitim programı

planı hazırlanır. bireyselleştirilmiş eğitim programı planı Ram'dan gelen rapor doğrultusunda Bep geliştirme biriminde alınan karar doğrultusunda hazırlanır.

Yarı zamanlı kaynaştırma: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin kaydı özel sınıftadır, başarılı olabileceği derslerde öğrenci normal sınıfta ders görür.

Tersine kaynaştırma: Yetersizliği olmayan öğrenciler özellikle okul öncesi dönemde eğer isterlerse yakınlarındaki kaynaştırma yapan özel eğitim sınıflarına kayıt yaptırabilirler.

En Az Kısıtlayıcı Eğitim Ortamı: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitimi hizmetlerinde verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan eğitim ortamıdır.

2.5 Özel Eğitimin Amaçları

Bireysel farklılığı ne çeşit olursa olsun eğitim hakkından yoksun bırakılan bireyler topluma bir faydası olmadığı gibi zararlıdır gelecek zamanda dışlanmışlık duygusu içinde kendi öz idareleri ile hayatlarını devam ettirme konusunda büyük sorunlar yaşayacaklardır.

Sağlık ve engel durumuna bakılmaksızın her çocuk ailenin özeli ve gelecek güvencesidir. Çocuk toplumda ailesini temsil edip soyunun devamını sağlayacaktır. Bu bağlamda gelecek nesillerin istenilen bir toplum yapısı oluşturmaları açısından nitelikli bir eğitim alma istiyaçları vardır. Herkesin durumu ne olursa olsun bireysel farklılıklarına uygun eğitim alması en doğal ihtiyacı ve hakkıdır. Toplumun temel görevlerinden biri ise bu hakkı hiçbir kısıtlamata tabi tutulmadan bireyin yetenekleri doğrultusunda ve düzeyine göre verilmesidir. Özel eğitime gereksinim duyan çocuğu olan aileler çocuğun yetişkinliğinde başkalarına bağımlı kalacağını düşünerek gelecek kaygısı yaşarlar. Buna bağılı olarak da en büyük endişeleri kendilerinden sonra çocukların ne olacağıdır. Etkin bir özel eğitimle özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin varlığı kabul edilerek toplumdan soyutlamadan insan onuruna yakışır bir şekilde rehabilite edilemeli ve sosyal destek hizmetleri sunarak topluma katılmaları sağlanmalıdır bu yapılırken de bireysel ihtiyaçları karşılayacak şekilde çağdaş ve bilimsel temellere dayanarak, çağın gerisinde olmayan düzenlemelerle onların bağımsız birer birey olarak yetiştirilmesi gerekmektedir (Aydın, 2017).

Özetlersek Özel eğitim, Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin;

Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetiştirmelerini,

Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerinin geliştirmelerini,

Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş

ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

2.6 Özel Eğitimin Önemi

Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları, uygun yöntem ve tekniklerle bireysel yeterliliklerine dayalı gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir. Özel eğitimden yararlanmak isteyen bireylerin, yasalarla da desteklenerek önü açılmıştır. Çocukları topluma kazandırmak, kendi kendine yaşamını sürdürebilecek kapasiteyi kazandırmak eğitimin amacıdır.

Özel eğitim bireyin gelişimi, var olan yetenek ve gizil güçlerin ortaya çıkması, yetersizlik durumlarında ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yeterlilik kazandırılması, bireyi başkalarına bağımlı hayat sürdürmesini önlemek, bağımsız bir birey olarak yaşamını sürdürebilmesi için kişinin amacına ulaşip mutlu olması, ailenin ve toplumun refahı açısından çok önemlidir.

2.7 Özel Eğitimin Temel İlkeler

Türk Milli Eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler 573 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname (KHK)'de şu şekilde yer almaktadır:

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alı narak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
- g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.
- h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
- i) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır

2.8 Ülkemizde Özel Eğitimin Tarihçesi

Ülkemizde özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi bünyesinde işitme engelli çocuklara eğitim veren bir okulun açılması ile başlanılmıştır. Daha sonra bu okula görme engellilerle ilgili bir bölüm eklenmiş, okul 30 yıl eğitim verdikten sonra kapatılmıştır.

1921 yılında Özel İzmir Sağırılar-Körler Okulu açılmış ve bu okul 1924 yılından 1950 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak özel eğitim hizmetlerini sürdürdükten sonra aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir.

1950 yılından 1980 yılına kadar Özel Eğitim Hizmetleri, İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.

Eğitim sistemimizde rehberlik kavramının gündeme gelmesi ise II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllardadır. Bu yıllardaki müfredat programlarında; bireylerarası farklılıklardan, eğitim ve programların bu farklılıklara göre uyarlanması gereğinden bahsedilmeye başlanmıştır.

Marshall Planı çerçevesinde Ülkemize gelen Amerika'lı uzmanların eğitimimizdeki çeşitli geliştirme ve yenileştirme faaliyetleri sırasında, eğitimde ve özellikle rehberlikte kullanılacak

ölçme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na bağlı bir Test-Araştırma Bürosu 1955 yılında kurulmuştur. Bu büro rehberlikte bazı ölçme araçları üzerinde çeşitli çalışmalar yapmış, ancak sonraki yıllarda çeşitli örgütsel düzenlemeler sırasında kapatılmıştır.

06.08.1980 tarihinde 2429 sayılı onayla Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş, 27.02.1982 tarihinde Daire Başkanlığına, 13.12.1983 gün ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür. Aynı yıl çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu"nda, özel eğitime muhtaç çocukların yetiştirilmelerine dair esaslar belirlenmiştir. Ülke genelinde özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyaçların artması sonucu, hizmeti daha etkin ve yaygın olarak yürütebilmek amacıyla 30.04.1992 gün ve 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ayrıca, 06.06.1997 tarihli mükerrer 23011 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile engellilere ilişkin özel eğitim esasları belirlenmiştir (Meb.orgm).

2.9 Özel Eğitime Muhtaç Bireylerin Sınıflandırılması

Özel eğitime muhtaç çocuklar farklı özelliklerinden dolayı değişik sınıflama ve gruplama yapılarak incelenir. Bugünkü mevzuata göre tanım ve gruplama şöyle yapılmaktadır: Özel eğitime muhtaç çocuklar beden, zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki özel ayrılıklar nedeniyle normal eğitim hizmetlerinden gereği gibi yararlanamayan çocuklardır.

Her bireyin yetersizliği kendine özgü olmasına karşın, tanınması, ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitimlerinde daha uygun düzelenleme ve planlamaya yol gösterici olması için ortak özellikleri ve eğitim ihtiyaçlarına göre sınıflandırma yapılmaktadır (Ö.E.H. el kitabı 2006).

1. Zihinsel Öğrenme yetersizliği olan Bireyler
2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler
3. Görme Yetersizliği Olan Bireyle
4. Ortopedik Yetersizliği olan bireyler
5. Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler
6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler
7. Duyuşsal Davranış ve sosyal Uyum Güçlüğü Olan Bireyler
8. Otistik Özellik Gözteren Bireyler
9. Üstün Zeka ve üstün Yeteneği Olan Bireyler
- 10 Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bireyler

2.10 Özel Eğitimi Güçlendirme Projesi (ÖZEGEP)

MEB tarafından uygulamaya konulan ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen “Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi” Genel Müdürlüğümüz koordinesinde yürütülmüştür. Toplam bütçesi 7 Milyon Euro olarak planlanan projenin uygulama süreci, 2011-2014 yılları arasında tamamlanmıştır.

1. Projenin genel hedefi Türkiye’deki özel eğitim hizmetlerinin iyileştirerek, özel eğitime ihtiyaç duyan tüm bireylerin toplumla bütünleşmelerine katkıda bulunmaktır. Projenin amacı; Sivil toplum kuruluşlarının (STK), yerel kamu kurumlarının, belediyelerin ve özel sektör kuruluşlarının aktif katılımı ve desteğiyle,

psikolojik ölçme araçlarını kullanarak özel eğitime ihtiyacı olan ve özel yetenekli bireylerin eğitime erişimlerini ve toplumla bütünleşmelerini arttırmak üzere fırsatları çoğaltmak ve öğrenme ortamlarını iyileştirmektedir.

2. Projenin Temel Bileşenleri

1. Mevzuatın güçlendirilmesi ve sosyal farkındalığın artırılması
2. Engelsiz Okul Modelinin Uygulamaya Geçirilmesi
3. Yeni Psikolojik Ölçme Araçlarının Uyarlanması
4. Mesleki Eğitimde Bütünleştirme Uygulamalarının Güçlendirilmesi

3. Proje Kapsamında Tamamlanan Çalışmalar

4. Birinci Bileşen Faaliyetleri (Mevzuat ve Farkındalık)

5. Engelsiz Okullar” Modeli hakkında 10 pilot ilde bilgilendirme toplantıları yapılarak öğretmenler, diyanet personeli ve velilerin de bulunduğu yaklaşık 3000 kişiye bilgilendirme yapıldı.
6. Pilot illerde İl Milli Eğitim müdürleri, RAM müdürleri, pilot okul müdürleri ve öğretmenleri ile yaklaşık 250 kişinin katıldığı bilgilendirme toplantıları yapıldı.
7. Mevzuat çalıştayları düzenlenerek, “Mevzuat Öneri Belgesi” hazırlandı.
8. Ulusal ve il plan çalıştayları düzenlenerek, “Ulusal Strateji Eylem Planı” ile her ilde bir stratejik eylem planları hazırlandı.
9. Kamu spotu, posterler, broşürler ve bültenler vb. farkındalık çalışmaları yapıldı.

10. Semir ve kurs çalışmaları

11. İkinci Bileşen Faaliyetleri (Engelsiz Okul Modeli)

12. Özel eğitim alanında, ilgili kamu kuruluşları ve STÖ’lerin aktif katılımı ile öğretmenler için “Bütünleştirme Kılavuzu” hazırlandı.
13. “Engelsiz Okul Standartları” belgesi hazırlandı.
14. “Engelsiz Okullar” Modelini incelemek için yurtdışına iki (2) çalışma ziyareti düzenlendi.
15. “Engelsiz Okullar” Modeli konulu bir çalıştay düzenlendi.
16. Eğitim kurumlarına engelli bireylerin ihtiyaç ve özelliklerine uygun materyal desteği sağlandı.
17. “Engelsiz Okullar” Modeli için pilot illerden otuz (33) formatör yetiştirildi.
18. Pilot illerdeki pilot okullardaki asgari 500 yönetici, 1000 öğretmen ve destek personele “Engelsiz Okullar” konusunda eğitim verildi.
19. 50 öğretmene yardımcı teknolojilerin kullanımı ile ilgili eğitim verildi.
20. Üçüncü Bileşen Faaliyetleri (Yeni Psikolojik Ölçme Araçlarının Uyarlanması)
21. Yeni Psikolojik Ölçme Araçlarının uyarlama çalışmaları yapıldı.
22. 100 Öğretmenimiz ölçme araçlarının kullanımına yönelik formatör olmak üzere eğitime alındı.
23. Dördüncü Bileşen Faaliyetleri (Engelli Bireylerin Mesleki Eğitimi)
24. “Engelsiz Okullar” Modelini incelemek için yurtdışına iki (2) çalışma ziyareti düzenlendi.

25. Pilot olarak seçilen 8 meslek lisemizden 30 öğretmenimiz pilot uygulama kapsamında okul formatörü olarak yetiştirildi.
26. Pilot okullarda yapılan uygulama sonuçlarından da yararlanılarak, öğretmenlerin katkısı ile “Mesleki Eğitimde Bütünleştirme Uygulamaları” kılavuz kitabı hazırlandı, Türkiye genelinde dağıtımı yapıldı (Meb.orgm 2015).

2.11 Özel eğitim Uygulama Okullarının Amacı

Okulun amacı; Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitim gerektiren bireylerin;

- a) İlgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda, genel ve meslekî eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamak,
- b) Öğrenciyi merkez alan bir yaklaşımla hazırlanan programlarla konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, zihinsel, fiziksel, işitsel, görsel, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam becerilerini, işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak,
- c) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak,
- d) Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini sağlamak,
- e) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; ilgileri, gereksinimleri, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlamak (Mevzuat. Meb).

2.12 Okul Yönetiminde Rol Oynayan Unsurlar

Okul yönetiminde rol oynayan ögeler iç ve dış olmak üzere 2 ye ayrılabilir. iç ögeler okulu meydana getiren ve onun yapısında yer alan ögelerdir. Yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler memurlar ve diğer personel bunlar arasındadır. Dış ögeler ise okulun yapısında olmayıp, dolaylı ya da dolaysız okul yönetimini etkileyerek okul yönetiminin içine giren ögelerdir. Ana- Baba, çevredeki baskı grupları ve liderleri, yönetim yapısı, iş piyasası ve merkez örgütü bu dış ögeler arasında sayabiliriz

Yöneticiler: Okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını ve havasını koruyacak ve yasatacak olan okul yöneticilerdir. Gerçekte müdür formal yetkilerden güç alan bir üsttür. Okuldaki diğer üyeler tarafından kabul edilirse ve benimsenirse liderlik statüsü kazanabilir (Bursalıoğlu,2005). Bu anlamda liderin grubun başarısını sağlamak ve bunu sürekli hale getirmek gibi sorumlulukları da vardır. Okul yöneticilerin bunları gerçekleştirebilmesi için diğer üyelerle etkileşimi, sorunlarını dinlemesi ve bunlara çözüm önerisi getirebilmesi gereklidir. Bunların yanında sosyal sistemin okul yönetiminde rol oynayan diğer ögelerle iletişimi sağlanmalı. Okul yönetiminde rol oynayan iç ve dış ögelerle arasındaki dengeyi kurabilmelidir.

Öğretmenler: Eğitim sisteminin amacına uygun öğrenciler yetistirebilmesi, iyi yetismis ve mesleğinde söz sahibi öğretmenlere bağlıdır. Okul yönetiminde rol

oynayan en stratejik parçalardan biri öğretmenlerdir (Bursalıoğlu,2005).

Öğretmenin okuldaki rollerin en önemlisi bilgi yayıcılığıdır. Bu şekilde toplumun beklentilerine cevap verebilecek değişimleri öğrencilerde gerçekleştirir. Yönetici öğretmen ilişkisinin önemi, okul denilen örgütün informal yanının ağır basması ve bu yüzden öğretmenin birçok yönetim süreçlerine, formal olmasa bile bu yolla katılmasıdır. Çeşitli eğitim ve öğretim eylemlerinde öğretmenin özellikle karar sürecine katılması gereği, yönetici öğretmen işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Çünkü eğitim ve öğretimle ilgili olarak alınan kararların etki ve sonuçlarını en yakından izleyebilecek kontrol ve besleme birimi olan sınıfın başında öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerle okul yöneticileri arasındaki ilişkiler okulun havasını ve personelin moralini birinci derecede etkiler. Öğretmenler yöneticileri kendilerini meslekte mutlu veya mutsuz kılan etmenler olarak görür ve ilişkilerini ona göre ayarlarlar. Bu ilişkiler yapıcı ve yaratıcı yönde olduğu zaman okulun havası ahenklesir, personelin morali yükselir. Bizim eğitim düzenimizde okul yöneticiliği henüz öğretmenlikten pek farklı bir statü olarak kabul edilmediğinden yöneticilik ve öğretmenlik görevleri birbirine karıştığından, birçok okul yöneticimiz aynı makam ve zamanlarda oynamak zorunda bulundukları öğretmenlik ve yöneticilik rollerini birbirinden kesin olarak ayıramamaktadırlar. Bu karışıklık yöneticilik görevlerinin zararına olmaktadır. Öğretmenlerle veya öğretmenlerin diğer öğelerle olan ilişkilerinde denge merkezi görevi görebilmesi için okul yöneticilerimizin davranış bilimleri ve insan ilişkileri alanlarında iyi yetismiş olmaları gerekmektedir.

Eğitimci Olmayan Personel: Yöneticiler ve öğretmenler dışında kalan bu gruba, okulda çalışan memurlar, hizmetliler ve diğer işçiler girer. Okul denilen sosyal sistemin

parçalarından birini meydana getirdiklerinden, meslek bakımından eğitimci olmayan bunların

dolaylı eğitim görevleri vardır. Okul yönetimine diğer rollerle ilişkileri olumlu ya da olumsuz olması önemli bir etkidir. Bu yüzden dikkatle seçilmeleri ve çalıştırılmaları gereklidir.

Eğitimci olmayan personelin seçimi kadar yetistirilmesine de önem vermek gerekir. Bu amaçla personel hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.

Öğrenciler: Birey ancak kendi eylemi kanalıyla öğrenir ve öğrenilen her şey, öğrencinin kendi eylemi yoluyla kazandığı deneyimdir. Bu bakımdan öğrenme durumları, öğrencinin ileride içinde bulunması, düşünmesi ve davranması beklenen durumlara bir dereceye kadar benzemelidir. Bu ilklere ve bugünkü sosyo ekonomik hayatın özelliklerine göre okul öğrenciyi hızla sanayileşen ve şehirleşen bir çevre ve topluma hazırlamalıdır.

Öğrencilerin okul yönetimi üzerindeki en derin etkisi, okul ortamı içindeki informal örgütlerden en güçlüsünü yaratmasından ileri gelmektedir. Gerçekten öğrencilerin meydana getirdikleri informal örgüt ve bunun parçaları olan çeşitli gruplar, okul etkileyen diğer öğeler üzerinde önemli roller oynarlar Bireyi grup yoluyla dolaylı olarak etkilemenin daha kolay ve

verimli bir yaklaşım olduğunu kabul eden okul Rol- beklenti dengesi, bu ilişkinin bir sonucu bulunmaktadır. Öğrencinin kendini ve yeteneklerini tanıması ile öğrenme başarısı birbirine bağlı bulunmaktadır. Okulun öğrenciyi sosyalleştirme görevi topluma göre toplumunda içinde

bulunduğu şartlara göre değişir. Fakat öğrencinin öğretmen ile olan ilişkileri sonucu bazı bilgi

ve becerileri öğrenmesi her toplumda kabul edilmiş bir gerçekliktir.

Ana-Baba: Demokratik toplumdaki okul yönetiminde önemli rol oynayan bu ögenin

öğretmenle ve yöneticiyle olan ilişkisi yüzünden iki açıdan incelenmelidir. Çok kere ana-baba arasına girmek zorunda kalan yönetici, bunların etkilesim neden ve sonuçlarını yakından

izlemelidir. Ana- Baba ile okul yöneticisinin ilişkisinde okul yöneticisinin ana- baba ile öğretmen ilişkilerini iyi izlemesi gerekir. Çünkü ana-babada da karar sürecin katılan öğelerden biridir. Eğitim yönetimine özellik veren etkenlerin belki basında, eğitim girişimine katılan bireyler ve gruplar arasındaki bu yalın ilişkiler gelir. Okulun ürününü bireyler için yapılmış bazı şeyler değil, bireylerin kendileridir. Ayrıca okul denilen örgüt vazgeçilmez bir kurumdur. Bu bakımdan, okul yöneticisi kendisi ile görüşmeyi bir sıkıntı sayan ana- baba ile de işbirliğini kurmak zorundadır. Ana – babanın okul yöneticisinden beklediği davranışların basında, iyi ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi gelmektedir. Bunu öğrencilerle ilgilenmek, ana babayı tanımak ve onlara yardımcı olmak davranışı izlemektedir. Ayrıca öğretmenlerin okul yöneticilerinden ana-baba ile mesgul olmalarını bekledikleri görülmüştür. Bir örgüt çevredeki bireylere ve gruplara ne kadar bağlı olursa, bunların beklentileri örgütleri o kadar etkiler. Bu birey ve grupların örgütü değerlendirmekte gösterdikleri doğruluk, örgüt hakkındaki bilgileri ile düz orantılıdır. Bu bilgilerin örgüt içersinde verilmesi ile dışında alınması arasında okul yöneticisinin yararına yahut zararına farklar olabilmektedir.

Baskı Grupları: Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli yarar grupları etkilemek isterler. Bunların kendilerine özgü kamu yararı kavramları ve buna dayalı eğitim felsefeleri olur. Böylece okulu ve amaçlarını bu felsefe çerçevesine sokmaya çalışırlar. Eğer eğitim meslegi eğitiminin amaçları ve bunların kontrolü konusunda kendi sorumluluğu bakımından sağlam bir felsefeye sahip değilse, düzenli yarar grupları karşısında direnemez. Dernek federasyon, sendika gibi meslek kuruluşları okul ve eğitim yöneticileri üzerindeki etkileri bakımından baskı grupları arasında sayılabilirler. Bunların gerçek görevi değişik politik ortamlarda üyelerinin yararlarını savunmak ve artırmaktır. Aynı derecede önemli sayılabilecek görevi de merkez örgütündeki politika ve yürütme organlarının çalışmaları üzerinde bilimsel inceleme, eleştirme ve yayımlar yapmak olmalıdır. Böylece eğitim politikamıza katkıda bulunmuş eğitim sorunlarımız karşısında vatandaş aydınlatmış ve sözü edilen organları eyleme geçirmiş olacaktır.

İş Piyasası: İş piyasasına da kendine yer bulabileceğini bilen bireyler yetistiren bir okul yönetici öğrenci açısından motivasyonu bu yönde yüksek tutarak yönetime önemli katkıda bulunacağını bilmelidir (Bursalıoğlu, 2005).

3.YÖNTEM

Yapılan bu çalışmada araştırma modeli çalışma grubu, verinlerin analizi ve verilerin çözümlemesi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma betimsel nitelikli bir araştırmadır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden olgu bilim çalışması yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir,

Nitel araştırma; gözlem görüşme döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir araştırma sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım-Şimşek ,2011).

Olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Yarı yapılandırılmış görüşme; uygulayıcı tarafından daha önceden hazırlanan sorulara göre başlayan görüşmede uygulayıcının bağımsız sorular sorma hakkına sahip olduğu yöntemdir. Burada uygulayıcı gerekli gördüğü durumlarda soru sormama veya ekleme yapma hakkına sahiptir. Belli standart süre kısıtlaması yoktur.

3.2 Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evreni 2017-2018 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'bağlı İstanbul il merkezi Sultangazi ve Bakırköy İlçelerinde bulunan 3 özel eğitim uygulama okulu oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklem grubunu 3 müdür 7 müdür yardımcısı toplamda 10 idareci oluşturmaktadır

Örneklem seçkisiz örneklemden kolay ulaşılabilir durum örneklem seçimi yöntemi ile seçilmiştir.

Evrende incelenmek üzere seçilen ve evrenin özelliklerini yansıttığını düşünülen olgu ve kişilere örneklem denir. Bir evrenin tamamının ölçülemediği durumlarda evreni en iyi temsil edebileceğine inanılan yeterli büyüklükteki kümedir (Yıldırım-Şimşek, 2011).

Görüşmeye katılan yöneticilerin bilgileri tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1: Görüşmeye Katılan Yöneticilerin Bilgileri

No	Görevi	Yaşı	Branşı	Kıdem yılı	Yöneticilik yılı
Y1	Müdür	38	Sınıf Öğretmenliği	14	8
Y2	Müdür Yrd.	29	Rehberlik	6	1
Y3	Müdür Yrd.	27	Yiyecek-giyecek hiz.	4	1
Y4	Müdür	39	Beden eğitimi	15	9
Y5	Müdür Yrd.	28	Rehberlik	5	3
Y6	Müdür Yrd.	33	Özel Eğitim	8	5
Y7	Müdür	55	Din K. ve Ahlak B.	24	15
Y8	Müdür Yrd.	34	Teknoloji Tasarım	8	6
Y9	Müdür Yrd.	59	Meslek Dersleri	32	15
Y10	Müdür Yrd.	59	Zihinsel Engelli Ö.	39	5

3.3 Veri toplama Aracı

Özel eğitim uygulama merkezlerine uygulamak üzere araştırmacı tarafından özel eğitim kurumlarında yaşanan eğitsel ve yönetsel sorunları belirlemek amaçlı yarı yapılandırılmış 8 ana başlık çeren görüşme formu hazırlanmıştır. Geçerlik ve güvenirliği sağlama amaçlı görüşme formu hazırlanmadan önce yöneticilerle ön görüşme yapılmıştır. Görüşme sorularını hazırlanırken Türk eğitim Sisteminin anlatan (Bursalıoğlu, 2015 - Oktay ,2009 - Sarpkaya, 2014 - Ada-Baysal 2010) kaynaklarından yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu uzman görüşü alındıktan sonra yöneticilere sorulmuştur. Görüşme formunda 8 temel soru ve buna bağlı olarak alt sorular yer almaktadır.

3.4 Verilerin toplanması

Çalışma nitel araştırma yöntemi tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Örneklem grubu ile yapılan görüşmeler sürecinde ses kayıt sistemi ve yazınsal yöntem kullanılmıştır. Ses kayıt sistemi ile yapılan görüşmeler daha sonra ses kayıtları dinlenere yazılı hale getirilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Çalışmanın veri analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu çalışmada verilerin çözümleme sürecinde sorunları tesbit etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ses kayıt ve yazılı yöntemle veriler kayıt altına alınmıştır. Ses kayıt yöntemi ile elde edilen veriler yazılı hale getirdikten sonra sorunlar sekiz ana başlık altında kodlanmış ve bunlara ait alt sorunlar tesbit edilerek temalandırılmıştır. Katılımcıların görüşme sırasında belirledikleri sorunlar alt başlıklara dönüştürülerek betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Nitel araştırmalarda veri analizi, çeşitlilik yaratıcılık ve esneklik anlamına gelmektedir. Her nitel araştırma farklı bir takım özellikler taşır ve veri analizinde bir takım yeni yaklaşımlar gerektirir. Bu nedenle araştırmacının gerek araştırmanın gerekse toplanan verilerin özelliklerinden

yola çıkarak ve var olan veri analiz yöntemlerini gözden geçirerek kendi araştırması için bir veri analiz planı geliştirmesi beklenir (Yıldırım-Şimşek, 2011).

Nitel araştırma kendi doğal akışı içerisinde sosyal hayatın incelenmesine yoğunlaşır. Sosyal yaşamın zenginliği ve karmaşıklığı sosyal hayata dair farklı bakış açıları ve çözümleme türleri olduğu dolayısıyla ve nitel verilerin çözümlemesinde çok çeşitli bakış açılarının ve uygulamaların olduğu anlamına gelir. Bir çok farklı teknik vardır. Çünkü açıklanacak çok soru ve genel gerçekliğin derinlemesine incelenecek bir çok yönü vardır. Bu farklı teknikler genellikle birbirine bağlı birbiri ile örtüşen ve birbirini tamamlayan niteliğe sahiptir kimi kez ise uzlaşmaz çiftler gibi birbirlerini dışlarlar. Nitel araştırma, çözümleme tekniklerinin bir deposu gibidir ve nitel veri bütününe farklı yönleri aydınlatan birden çok teknik uygulanabilir (Aydın, 2017).

Veri analizinde toplanan verilerin özgün formuna mümkün olduğu kadar sadık kalarak ve gerektiğinde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yaparak betimsel bir yaklaşımla verileri okuyucuya sunmak (betimleme), birinci yaklaşımı (betimleme) da içeren bir biçimde bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla sistematik analiz yapmak ve araştırmacının birinci ve ikinci yaklaşımı temel alıp buna ek olarak veri analizi sürecine kendi yorumlarını da dahil etmesi (araştırmacının yorumu) şeklinde üç temel yol önermektedir Gerek Wolcott'un sınıflaması, gerekse alan yazındaki diğer sınıflamalar, veri analizinde her araştırmacı için önemli olan üç ögenin betimleme, analiz ve yorumlama olduğunu vurgulamaktadır (Yıldırım-Şimşek, 2011).

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada yer alan amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikli olarak araştırmada yer alan amaçlar sırasıyla belirtilmiştir. Yöneticiler açısından eğitsel-yönetimsel sorunlar ve çözüm önerileri konusuna ilişkin örneklem grubu ile yapılan veri toplama süreci sonunda yer alan sekiz ana sorun belirlenmiş, sorunlar analiz edilerek alt sorunlar oluşturularak betimlenmiştir.

1. Personel İle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir ?

Birinci Alt Problem: Personel İle İlgili Yaşanan Sorunlar ve yorumlar

1.1. Kurum yöneticilerin öğretmenler ilgili yaşadığı sorunlar.

- Uzmanlık eksikliği göze çarpan sorunların başında geliyor. Özel eğitim alanında yeterli öğretmen olmadığı tesbit edilmiştir. Üniversiteler de bu alanda uzman yetişmediği özel eğitim alanına atanan bir çok öğretmenin özel eğitim öğretmeni olmadığı sınıf öğretmenliğinden geçtiği belirtilmiştir. Alan olarak da özel eğitim öğretmeni olarak çalışan öğretmenlerin branş olarak direk özel eğitim öğretmeni olmadığı görme engelliler öğretmenliği gibi yan alandan geldiği tesbit edilmiştir.

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“Alan olarak özel eğitim görünsede aslında benim de lisans eğitimim sınıf öğretmenliği uzun yıllar da sınıf öğretmenliği yaptım Milli Eğitimin Bakanlığı’nın açtığı 540 saatlik eğitimle özel eğitim öğretmeni olarak alan değişikliği yaptım”

Bu konuda Y3 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“öğretmenlerimizin genelinde bilgi eksikliği var özel eğitim alan hocası ya da ücretli olsun fark etmez geniş çaplı bir proje yapmak istediğimizde bunu yapamayacaklarını dile getiriyorlar bu da bizim bir çok çalışmamızı askıya almamıza sebep oluyor.”

Özel eğitim okullarının tümünde yaşanan sorunlardan biri de öğretmen eksikliği

Diğer bütün branşlarda olduğu gibi özel eğitim alanında da eksiklik göze çarpıyor bu eksikliğin başlıca nedenlerinin yeterince atama yapılmaması giden öğretmenlerin yerine yenisinin gelmemesi olduğu tesbit edilmiştir. Özellikle ilk atamaların İstanbul iline kapatılması bu eksikliği giderek artırmaktadır. Bu eksikliğin doğurduğu büyük sorunlardan biri de ücretli öğretmenliktir. Tamamen alan dışı hatta formasyon dışı ücret karşılığında çalışan ücretli öğretmenlik kavramını doğurduğu tesbit edilmiştir.

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“Okulumuzda doğru düzgün kadrolu öğretmen yok toplamda okulda çalışan eğitimci sayısı 26 bunların sadece 6 tanesi, kadrolu geri kalan bütün öğretmenler ücretli zaten 3 tane idareci var sadece 3 kadrolu öğretmen derse giriyor”

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“Bizde kadro sorunu yok çünkü kadrolu öğretmenlerimiz yok idareciler dışında 25 öğretmenden 24 ücretli 1 kadrolu var o da bu sene gidecek geriye kadrolu kalmayacak özel eğitim okulunda tek özel eğitim öğretmeni var o da idareci”

-Okulu sahiplenme eksikliği bir diğer sorunlardan biri olarak söylenebilir.

Araştırma yağıtığım okulların idarecileri öğretmenlerin okulu sahiplenmediğini dile getirmişlerdir. Bunun kaynadığının ücretli öğretmenlik ve özel eğitimde çalışma zorluğu olarak tesbit edilmiştir. İdarecilerin öğretmenlerinin idealist öğretmen olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Bu konuda Y10 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“Öğretmenlerimiz ders saati dışında okulda hiç durmuyor. Ders başlamadan 5 dakika önce gelir öğrencilerle birlikte çıkar giderler okulda ne var ne yok okulun sıkıntısı ne hiç ilgilenmezler”

Bu konuda Y5 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“öğretmenlik mesleğinde diğer devlet memurları gibi 8-5 olmalı 3 oldu mu öğretmeni okulda tuttuğunda hakaret gibi algılıyor.

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“öğretmene ders saatinin dışında herhangi bir iş yaptırmak istersen bunu angarya olarak görüyor. Ders çıkışında bir pano düzenlemesi yapmasını istedim yapamayacağını yarın ders saatinde yapacağını ifade etti”

Yapılan görüşmeler sorunucu tesbit edilen sorunlardan biri de iletişim eksikliği

Öğretmenlerin öncelikle kendi aralarında olmak üzere öğrencilerle ve idare ile iletişim sıkıntısı yaşadığı tesbit edilmiştir. İdarecilerin öğretmenlerin kimse ile iletişim kurmak istemediklerini ifade ettiler özel eğitim öğrenciyle çalışmanın verdiği zorlukla birlikte iletişim kopukluğu yaşantığı tesbit edilmiştir.

Bu konuda Y9 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Öğretmenleri anlamak gerçekten zorlaştı bazen öğretmenler odasına giriyorum odada bulunan öğretmenlerden köşelerde telefonlara gömülmüş kimse konuşmuyor. Yaşım gereği ben mi gerilerde kaldım yeni nesil öğretmenler mi böyle yoksa teknolojinin esiri mi oldu anlamadım.”

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Öğretmenler odasına gitmesem ya da onları bir iş için çağımasam kimsenin açık bulunan kapıdan selam bile verdiği yok 6 aydır birlikte çalışıp hiç konuşmadığım öğretmen bile var”

İdarecilerin öğretmenler ilgili az da olsa yaşadığı sorunlardan biri de derse geç girme ve nöbet sorunudur.

Araştırmada öğretmenlerinin genelinin ücretli öğretmen olmasından dolayı derse girme olayını normal okul gibi kıyaslayıp geç girdiği nöbet tutarkende aynı şekilde nöbet yerine geç gittiği tesbit edilmiştir. Öğretmenlerin özel eğitim hassasiyetini gözardı ettiği tesbit edilmiştir.

Bu konuda Y6 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Her sınıfta iki öğretmenimiz olduğu halde bazen sınıfı boş bulabiliyoruz öğretmenin biri nöbetçi diğeri sınıfı bırakıp çay almaya gidiyor ya da nöbetçi öğretmen arkadaşı gelmeden çıkıp tuvalete gidiyor çay içmek istemesi ya da tuvalete gitmesi gayet doğal fakat bunu yaparken mutlaka diğer arkadaşının sınıfta olduğuna emin olması gerek”

Kurum yöneticilerinin idarecilerle ilgili yaşadığı sorunlar

Araştırmada idarecilerin yaşadığı sorunların başında alan dışı olması

10 idareci ile görüşmede branşınız ne sorununa sadece bir idarecinin zihinsel engelli öğretmenliği söylemesi idarecilerin de alan dışı çalıştığını gösterir. Bu durumun idarecilerin okul yönetiminde yetersiz olduğu ve birbirini etkilediğini göstermiştir. Alan dışı çalışan idarecilerin okulu yönetmede zorluk çektiği tesbit edilmiştir.

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“okul işleyişi ile ilgili karar alırken gerçekten zorluk çekiyoruz. Özünde iyi olan müdürümüz 25 yıllık bir eğitim geçmişi var bunun 15 yılı idarecilikte geçti ilk defa bu sene burda özel eğitimde çalışmaya başladı bu da her şeye normal okul gözüyle bakmasına sebep oluyor. Geçmiş bilgileri ileriye ket vuruyor ne yazık ki”

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Benim alanım rehberlik özel eğitim olmasa da yakın alan sayılır müdüremiz alanı için özel eğitim diyor ama sınıf öğretmenliği lisans mezunu kursla özel eğitime geçmiş bazen gerçekten olması gereken şeyler için onu ikna etmede sorun yaşıyorum”

-Yöneticilerin yaşadığı sorunlardan biri de tecrübe eksikliğidir

Özellikle son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı yönetici atama değişikliğinden sonra tecrübeli yöneticilerinin yerine yenilerinin geldiği tespit edilmiştir. Yöneticilerin 4 yıllığına seçilmesi sonucu okulunda en tecrübeli idareci 4. Yılında olmuş oluyor. Bu da tam alışma döneminden sonra yöneticiliğinin bittiği sorununu meydana getiriyor. Bütün bunların sonunda yapılan görüşmelerde tecrübe eksikliği yönetimde önemli ölçüde sorun teşkil ettiği tesbit edilmiştir.

Bu konuda Y3 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ yönetici eksikliği olduğu için müdürün ısrar etmesi sonucu 6 aylığına görevlendirme müdür yardımcısı oldum 4 ay boyunca hiçbir iş yapamadım yoklama girmekten başka tam alıştım derken idareciliğe iş yapmaya başladım şimdi de 6 ayım doldu dönem bitince öğretmenliğe dönüyorum ne yaptığım işten ne idarecilikten bir şey anlamadım.”

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ 4 yıllığına yönetici seçilmesi iyi olmadı ben geldiğimde yardımcıları iyiydi işleri biliyorlardı görev süreleri bitti gittileri şimdi yeni gelenler öğretmenlikten gelme bir süre bütün işleri ben yürüttüm onlara öğretmek hem iş yükü oldu hemde zaman aldı bu da belli bir zaman işlerin yürümemesine sebep oldu.”

Müdürlerin yardımcılarını seçememesi bir yönetim sorunu olarak tespit edildi.

Yönetimde karşılaşılan sorunlardan biri de müdür ve yardımcılarının koordineli çalışamaması bunun temel nedeni olarak müdür kendi yardımcılarını seçemiyor olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Mevcut çalışan kadronun gidip yerine yenisinin gelmesi ve çalışma iklimi kurulamaması yönetimi tembelleştirip çalışamaz hale getirmekte bu durumun bir çok istifalara neden olduğu görüldü

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Çalışma konusunda çok ısrarcı olduğum biri vardı çalışkan özverili okula sahip çıkan projeler üreten ısrarımı kabul edip yöneticiliğe başvuru yaptı fakat mulakattan yeteri puanı alamayınca başka biri atandı buraya o da bu duruma kızıp tayin isteyip başka bir yere gitti ben şimdi hem istediğim idareciye sahip olamadım hemde iyi bir öğretmenimi kaybettim ki zaten öğretmen sıkıntısı yaşıyoruz öğretmen yok çünkü”

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Ben buraya müdür yardımcısı olarak geldim. İlk idarecilik deneyimim olduğu için heyecanlıydım fakat kısa sürede geçti heyecanım çünkü idare arasında anlaşmazlık vardı yardımcıları müdürle anlaşamıyordu bende kısa sürede kendimi anlaşmazlığın içinde buldum. Çalışma isteğim kırıldığı için müdürlüğe başvuru yaptım aynı yıl müdürümüz de gidince ilk tercihime burayı yazdım burda başladım müdürlüğe sorunları bildiğim için çözmek zor olmadı şimdilik sıkıntısız çalışıyoruz ama yardımcılarımı kendim seç iyi olurdu. Şimdi her an bir şey olur kaygısı var o zaman rahat olurum bir yere gittiğimde gözüm arkada kalmazdı.

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Yardımcılarımı kendim seçmedim koordineli çalışıyoruz ama gerçekten benimle çalışmakta mutlular mı bilmiyorum işlerin sıkıntısız gitmesi her şeyin yolunda olduğunu göstermez tabi ben biraz yaşın verdiği ağırlıktan olsa sinerji yaratmıyorum yardımcılarında yaş olarak benden aşağı kalır yanları yok elimde olsa yardımcıları genç secerdim”

2.Öğretimle ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?

İkinci Alt Problem: Öğretim hizmetleri ile ilgili yaşanan sorunlar ve yorumlar

Yöneticilerin Öğretimle ilgili yaşadığı sorunlardan biri müfredat sorunu olduğu tesbit edildi.

Müfredatın öğrencilere ağır gelmesi yöneticilerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir. Müfredatta uygulanan modüller ve içerik öğrencilere uygun değil. Özel eğitim öğrencilerin uygulayamayacağı modüller bulunmaktadır.

Bu konuda Y5 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Özel eğitim için uygulanan modülleri özel eğitim öğrencilerine uygun değil çoğunu es geçmek zorunda kalıyoruz. Örneğin modülün birinde çocuklar omlet yapar diyor. Şimdi bırakın omlet yapmayı hazırlanmış omleti bile çocuk yiyemeyecek durumu şimdi biz nasıl bu modülü uygulalım”

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir

“ Uyguladığımız müfredatta öyle içerikler var ki bunun burda ne işi var demek geliyor insanın içinden bazı uygulamalar var hoca gelip soruyor hocam ben bunu nasıl yapacağım yani öğretmen bile incelerken zorluk çekmiş bize sorma gereği hissetmiş bunu özel eğitim öğrencisi nasıl yapsın”

- E-okul sorunu tesbit edilen bir diğer öğretimsel sorun olarak tesbit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı e-okul sistemini oluştururken özel eğitim için ayrıca bir çalışma yapmamış bütün öğrencileri bir saymıştır. Özel eğitim okullarında uygulanan not sistemi e-okul sistemi ile uyusmamaktadır.

Bu konuda Y9 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Türkiye'deki e-okul sistemi bize göre tasarlanmamış normal öğrencilere göre tasarlanmış bize uygun e-okul yapılması gerekir. Bizim not sistemi ile e-okul not sistemi örtüşmüyor”

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ E-okul sisteminde notlar sınav ve ders içi etkinlik diye tanımlanmış biz öğrencilerimize sınav yapmıyoruz ki genel değerlendirme notu veriyoruz özel eğitim için ayrıca bir e-okul düzenlenmesi gerekiyor umarım bakanlık yakın zamanda çalışma yapar”

Özel eğitim Okullarında kullanılan kitapların Özel eğitim öğrencilerine yeterince uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Özel eğitim kitapları her ne kadar bakanlık tarafından gönderiliyor olsa da kitapların içeriği ve düzeyi öğrencilere uygun değil. Özel eğitim öğrencisine eğitim verirken ne kadar çok duyu organına hitap edilirse eğitimin kalitesi o derece iyi olur. Kitaplarda çok bulunması gereken görsel materyaller bile yeterli değil.

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Görsel materyallerin eksikliği öğretmenlere sorun olduğu gibi bize de sorun okulda tek fotokopi makinası var öğretmenlerin resim çekmesinden dolayı idareciler olarak kullanamıyoruz.”

Bu konuda Y3 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Fotokopi makinası benim odada sürekli öğretmenlere etkinlik ve resim fotokobisi çekiyorum kitaplarda yeterince resim ve etkinlik yok yardımcı kaynak da kullanmak istemiyoruz bu durum bizi zora sokuyor.”

Öğretim hizmetlerinden tesbit edilen bir diğer sorun da araç-gereç sorunu

Özel eğitim okullarında modüllerde genellikle uygulamalı dersler olduğu için bir çok araç-gereç ihtiyacı vardır, bu araç gereçlerin genel bütçeden sağlanması ya çok geç gelmesine ya da hiç gelmemesine sebep oluyor. Bu da verimli eğitim öğretimi aksatıyor.

Bu konuda Y6 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ her bir özel eğitim öğrencisinin gereksiniminin farklı olması dolayısıyla sadece kitaplar değil daha farklı materyalede ihtiyaç duyulmaktadır.ince motor ve kaba motor becerilerini geliştirecek lego tarzı oyuncakların yeterli derecede bulunamaması Milli Eğitim Bakanlığı’tarafından ek bütçe verilmemesi bizi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Ayrıca bedensel engelli öğrencilerimizi harekete geçirecek bedenlerini 360 derece kullanabilecekleri platformlar okulun fiziksel yapısı gereği kurulamamaktadır. Bunlar bizim doğrudan sıkıntı duyduğumuz alanlardır.”

Bu konuda Y3 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“Bizim en büyük sorunumuzun yeni yapılan binaların dahi ihtiyaç çerçevesinde değilde yüklenici firmanın istekleri doğrultusunda yapılmaya devam edilmesi olduğunu düşünmekteyim. Bedensel engelli öğrencilerimizin tekerlekli sandalyelerinin bile dik rampa çıktığı okullarımızda teknik donanım bizim için bazen geri planda kalabilmektedir. İnsanlar oturdukları evde dahi istedikleri değişikliği anında yapmalarına rağmen evlatlarımızın hayatlarını kolaylaştıracak işleri bürokrasiye takıldığımızdan haftalarca beklemekteyiz. Özellikle iş güvenliği kapsamında atılmaya çalışılan adımların bütçe yetersizliğinden atılamaması zor olanı daha da güçleştirmektedir.”

Yapılan görüşmeler neticesinde bir başka sorununda planlar olduğu görülmüştür.

Eğitmenlerin yıllık planları hazırlarken varolan şablonları değiştirmeden kullanımı” her bireyin öğrenme şekilleri ve zamanı farklıdır” tezine ters düşmekte öğrencilerin isteklerine cevap verilemeyebilmektedir. Özel eğitim güçlüğüne sahip olanlarla diğer bireyler arasındaki en keskin fark grup içinde bile çok fazla farklılık gösteren bireylerin olmasıdır. Kişiselleştirilmiş planlar öğretmen inisiyatifinde olduğundan yine karar verici öğretmenin kendisi olmaktadır. Örneğin temel özbakım becerilerinden dişleri fırçalama becerisi ellerinde parmakları olmayan bireyle diğer birey açısından farklı olma zorunluluğunu zaten işlevselliği ile birlikte getirmektedir.

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“Planlarımız zaten çok fazla akademik bilgilerin varlığıyla donatılamamış olmasına rağmen öğretilen bir beceri her sene tekrar tekrar öğretilmek zorunda kalınabilmektedir. Örneğin siz matematikte rakamları öğrettikten sonra 4 işlem becerisini öğretilip daha karmaşık bir hale getirebilirsiniz. Ama bu çocuklar için bu işler böyle olmaz sene içersinde öğrenciye rakamları öğrettiniz diyelim bir sonraki sene tekrar öğretebilmek zorunda kalabilirsiniz işte o zaman elinizdeki planın hiçbir geçerliliği kalmaz öğrenci herhangi bir tramva durumunda her şeyi unutmuş halde önümüzdeki eğitim öğretim yılında karşınıza gelebilir. Burada plandan daha çok

bakılması gereken şey çocuğun iletişime geçtiği her şey olmalıdır. Yediği yemekten tutunda markette gözüne ilışen bir şey çocuğun aklına haftalarca takılabilmekte eğitimin önüne geçmektedir.”

Görüşmelerde ortaya çıkan bir başka sorun ise fiziksel yetersizliklerdir.

En çok sorun olan durumlardan biriside bu olmaktadır. Bazı okulların adı bedensel yetersizlik ibaresini taşıyada içeride ne bir asansör ne engelliye uygun lavabo bulmak mümkün olmaktadır. Aynı şekilde görme engelliler için konulması gereken şeritler konulmamış öğrencilerin rehber olan işaretçileri ortadan kaldırılmıştır. Okul pencereleri sadece ayakta bakıldığında görülen bir yapı ile donatılmış öğrenciler bazen ışığı sadece tepeden görmek durumunda kalmışlardır. Sosyal bir varlık olan insanın bu kadar olumsuz durumla karşı karşıya bırakılması eğitim hayatı için elbette sıkıntı oluşturmaktadır.

Bu konuda Y10 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“Siz birkaç kişinin hayatını ilgilendiren konu ile ilgili karar verecekseniz bunu diğer kişilerde sorarsınız öyle değil mi? ama bu okullar daha projedeyken kimsenin fikri sorulmamış olacak ki her bina bir diğerinin kopyası gibi tekerlekli sandalye geçmeyen kapı mı dersiniz askılık demirleri benim bile ulaşamayacağım yere monte edilmiş bunu mu dersiniz yoksa ya aşırı aydınlatma ya da yetersiz aydınlatmamı dersiniz hepsi mevcut idare olarak bütçesizlik ya da tamiratın eğitim-öğretim zamanına denk gelmesi gibi sorunları aşmak derdi yüzünden çoğu zaman eğitimi bile yarıda bırakabilmek zorunda kalıyoruz”

okullarda yaşanan staj sorunları bir başka sorunun temelini oluşturmaktadır.

Özel eğitim iş ve uygulama okullarında son sınıf işletmelerde beceri eğitimi kapsamında öğrencilerin zorunlu stajlarını işbaşı eğitimlerle tamamlanması beklenirken bir çok işletme engelli öğrenci istihdam etme durumuna sıcak bakmamakta staj görmeyen öğrencilere staj yapmış gibi davranmakta, iş yerinde olmalarını zorunlu tutmamaktadır. Devlet eliyle işletmelere gelen engelli birey çalıştırma zorunluluğu beceri eğitimi kapsamında değerlendirilmediğinden hem öğrenciler hem öğretmenler hemde yöneticiler arasında çatışma çıkmaktadır.

Bu konuda Y3 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“İş ve uygulama okullarında zorunlu staj işletmenin imza atması devam devamsızlık çizelgesi dışına çıkmamaktadır.öğrencileri istemiyorlar bu bir gerçek çünkü işletmeler öğrenciyi işe yaramaz bir külfet olarak görüyorlar.okuldaki çocuk sadece okulla sosyalleşemez ki belki sene bittiği zaman eğitimi ile beraber sosyal yaşamtısında bitecek tekrar evlerine kapanacaklar bireylerin tanımının yetersiz olması onların her anlamda yetersiz olduğu anlamına gelir mi? devletin 50 kişilik işletmelerde en az 2 engelli çalıştırma zorunluluğu bir an önce uygulama okullarınada gelmelidir.

3.Öğrenci ve Öğrenci Hizmetleri İle İlgili Yaşanan Sorunlar Nelerdir?

Üçüncü Alt Problem: Öğrenci hizmetleri ile ilgili yaşanan sorunlar ve yorumlar

Yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucu öğrencilerle ilgili en çok sorun yaşanan kısım öğrencilerin bir den çok engele sahip olmasıdır.

Öğrenciler zihinsel engelin yanında bedensel engel ya da psikolojik sorunun olması eğitim öğretimi aksatmaktadır. Bilgileri kavramada ve uygulama sorun yaşayan öğrencilerin ayrıca bedensel rahatsızlığı olması kazandırılması gereken kazanımların aksamasına neden olmaktadır. Zihinsel engelin yanında ayrıca psikolojik sorunların olması ve okullarda rehberlik servisinin olmaması öğrenciye ulaşmada büyük sıkıntılar doğurmakta

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ okulumuzda bazı öğrencilere ulaşmakta büyük sıkıntı yaşıyoruz zihinsel engelli öğrencimiz bazen hiç beklemediğimiz hal ve hareketlerde bulunuyor. Örneğin hiçbir sorun yokken bir anda öğrenci ağlamaya başlıyor öğretmen yardım etmekte zorlanıyor. Anlık psikolojik durumlar elimi kolumuzu bağlıyor.”

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Özel eğitim okullarında modüller genelde zihinsel engelli öğrenciler için hazırlanmış. Öz bakım becerilerinden ayakkabı bağcığı bağlama öğretirken parmakları olmayan öğrencimize öğretemiyoruz. Sınıfta bu uygulamayı yaparken de bu öğrencimiz olumsuz yönde etkileniyor.”

Yöneticilerin RAM İle İlgili Yaşadığı sorunların olduğu da tespit edilmiştir.

Rehberlik ve araştırma merkezinin öğrencileri doğru yönlendirmede, öğrencilere teşhis koyarken yeterince zaman ayırmayıp gerekli testleri yapmadığı okullara gönderilen öğrencilerin engel oranında sıkıntı olduğu. RAM öğretmenlerinin okullarla koordineli çalışmadığı tespit edilen sorunlardan bazılarıdır.

Bu konuda Y5 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ RAM öğrencileri incelerken öğrencilerle geçirdiği zaman dilimi yaklaşık on dakika bu zaman diliminde öğrencilerin doğru ve düzgün teşhis koymak biraz zor”

Bu konuda Y10 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Biz Hafif düzey okuluz RAM’ın bize yönlendirdiği bazı öğrencilerin hafif düzeyde olmasına imkân yok öğrencilerimizin çoğuna okuma yazma öğretmeye çalışırken bazı öğrencilerimiz konuşmada bile sıkıntı yaşıyor komut almıyor iletişim kuramıyoruz bu öğrencinin ağır ya da orta düzey okullara yönlendirilmesi gerek

Yöneticilerin öğrencilerle ilgili bir başka sorun da devam sorunu olduğudur.

Yapılan görüşmeler sonucu öğrencilerin okula devam edilebilmesi için bütün imkânların sağlandığı yine de öğrencilerin devamı ile ilgili sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ya zaman zaman ya da tümü ile devamsızlık yaptığı görülmüştür.

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Okulda öğrenci devamsızlığı çözemediğimiz sorunlardan biri devlet kapıdan alıp kapıya bıraktığı halde devamsızlık yapan öğrencilerimiz çok hatta seksen kayıtlı öğrencilerimizin sadece atmış tanesi devam ediyor. Yirmi tanesi sürekli devamsız hiç gelmiyor.”

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“Öğrencilerin okula devam etmesi elbette ki önemli devamsızlıktan sınıf tekrarına kalan öğrenciyi mezun edemiyorsunuz bu da bir başka öğrencinin hakkının elinden alınması demek bir şekilde öğrencinin devam edip aldığı diplomayı hakedilir hale getirip sağlıklı mezuniyeti sağlamak bizim yükümlülüğümüzdür.”

Öğrenciler ile ilgili son olarak öğrencilerin uyum sorunu yaşadığı tespit edildi

Özel öğretim öğrencileri genel anlamda okulun dışında herhangi bir sosyal yaşamı olmadığı için toplum içinde yaşamada sorun yaşıyorlar. Bu sorun okulun içinde de devam etmektedir. Genelde bireysel yaşam süren öğrencilerimiz 8-10 kişilik sınıflara aldığımızda uyum sorunu yaşıyorlar ya da arkadaşları ile geçinemiyorlar.

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Evde Bireysel olarak özel ilgi gören öğrencilerimizi sınıflara aldığımızda da aynı ilgiyi bekliyorlar öğretmen başına yaklaşık 4 öğrenci düştüğü için bir anne babanın verdiği tam ilgi alakayı veremiyor. Bu da istenmeyen bazı davranışlara sebep oluyor öğrenci sınıfa uyum sağlamıyor küsüp çıkabiliyor ya da kışkırdığı için arkadaşlarına şiddet uygulayabiliyor.”

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Öğrencilerimiz evde yaşadığı ortamın aynısını burada da bekliyor. Kendi yemeğini yiyebilecek kadar öz bakım becerileri gelişmiş öğrencimiz burada yemek istemiyor ailesine durumu sorduğumuzda evde kendilerinin yedirdiklerini söylüyorlar burada kendisi yemek zorunda kalınca yemeği yemeyip döküyor.”

4. Eğitimle İlgili Yaşanan Sorunlar Nelerdir?

Dördüncü Alt Problem: Eğitimle ilgili yaşan sorunlar ve yorumlar

Eğitimle ilgili yaşanan önemli sorun rehberlik servisinin eksik olması olduğudur.

Normal okullarda bile olmadığında büyük sorun teşkil eden rehberlik servisinin olmaması özel eğitim okullarda düşünülemez bir durum gerek veli gerek öğrenci ile özel ilgilenmesi gereken birim olan rehberliğin okullarda öğretmen yetersizliğinden dolayı olmadığı tespit edilmiştir.

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Okulumuzun en önemli ve en aktif çalışan birimi rehberlik servisi idi. Veli okul bütünlüğü sağlan öğrenci sorunları ile özel ilgilenen birimdi rehberlik. Ben idare kısmına geçince rehberlik servisi pasif duruma düştü. Bunun sonucunda gerek veli gerek öğrenci sorunları idareye daha çok gelmeye başladı.”

Bu konuda Y9 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Rehberlik servisimiz olmadığı zamanlarda iş yükümüzün çoğunu veli öğrenci sorunları teşkil ediyordu. Yöneticilerden de özel eğitim alan uzmanı yok dolayısıyla sorunları çözmede büyük sıkıntı yaşıyorduk. Son iki yıldır rehberlik servisi aktif olarak çalıştığı için gerek veli gerekse öğrenci sorunları idare çok az geliyor rehberliğin çözemediği durumlara müdahale ediyoruz sadece bu da okul yönetiminin asıl yapması gereken işlere yoğunlaşmasını sağladı.

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

Rehberlik servisimiz aktif çalışırken okul yönetiminde sıkıntı yaşamıyorduk velilerin uğrak yeri rehberlik servisi idi bir şekil veli ile uyumlu çalışıyorlar servis. Bize de geri kalan işleri yapmak düşüyordu. Sonra idareci eksikliğinden rehber hocamız idareye geçti. İdari işleri yapmaya başlayınca veli ve öğrenci sorunları çözülemez hal aldı. Bunun sonucunda yönetici arkadaşın idari yükünü alıp tekrar rehber hocası gibi çalışmasını sağladık”

Eğitimle ilgili yaşanan bir diğer sorunda iletişim ve disiplin sorunudur.

Özel eğitim öğrencilerinin zihinsel gelişimi doğrudan dil gelişimini de etkilediği için dil gelişimleri gelişmemiştir bu da öğrencilerle iletişim kurarken zorluk çekilmesine sebep oluyor. İletişim sıkıntısı beraberinde disiplin sorununu getiriyor tam iletişim kurulamayan öğrencilere okul içinde uyulması gereken kurallar kavratılamıyor. Özel eğitim öğrencisine herhangi bir yaptırım yapılamadığından öğrenci istediği gibi davranmakta ve bunu alışkanlık haline getirmektedir.

Bu konuda Y5 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Özel eğitim öğrencileri normal öğrenci gibi düşünmemek gerek farklı bir iletişim biçimleri ve var onlarla iletişimin püf noktasını yakalayamadığınız zaman iletişimi tamamen

yitiriyorsunuz. Bazı öğrencilerimiz iletişimi tamamen kapatmış durumda hiçbir şekilde iletişim kuramıyor dönüt alamıyoruz ”

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Özel eğitim okulu da olsa belli bir düzeni sağlamak için öğrencilerimizin de uyması gereken bazı kurallar var öğrenciler bu kurala uymadığı zaman düzen bozuluyor. Örneğin yemekhanede öğrencilerimizden biri sürekli yemek tabağını yere atıyor ve diğer öğrenciler çıkan sestten etkileniyor ya korkuyor ya da yemek yemeyi bırakıyor. Bu öğrencimize bir türlü anlatamadık yapmaması gerektiğini öğrencimiz iletişimi kapatmış bize”

5. Yardımcı Personel ile İlgili Yaşanan Sorunlar Nelerdir?

Beşinci Alt Problem: Yardımcı personelle ilgili yaşanan sorunlar ve yorumlar

Yardımcı personelle yaşanan en önemli sıkıntı özel eğitimin ne olduğuna dair bilgisinin olmamasıdır.

Pedagojiden bihaber çalışanlar çocuklara geleneksel yaklaşıma çalışmakta bu da çatışmaya sebep olmakta süreçte her bir birimin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Herkesin yardımcı personel olabildiği herhangi bir eğitime ihtiyaç duyulmadan sistem işlesin diye hizmette bulunan bu kişiler aslında sorunlara sebep olmaktadır.

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“yardımcı personeller okula İşkur aracılığıyla belirli süreli olarak gönderilmektedir. Burada bilgi, eğitim ya da özveriden ziyade başvuruda bulunanın o an ki işe ihtiyacı ve isteği sözkonusu olmaktadır. Okula gelen bu kişiler ya duruma uyum sağlamaya çalışmakta ya da biriminin değiştirilmesini talep etmektedir. Bu kişilerin sürekli çalışan olmayacak olmaları rahat davranmalarında sebep olmakta okulda ast-üst hiyerarşisinde sıkıntı olmasına sebep olmaktadır.”

Yardımcı personelin görev ve sorumluluklarının sınırlarını bilmemesi

Yardımcı personel birinci derece hizmet alanlarında değerlendirilmekte temizlik, güvenlik, mutfak gibi alanlarda çalışmaktadır. Veliyle profesyonel ilişki kuramamakta zaman zaman problemlerin çıkmasına sebep olmakta problem yaşadığı durumlara karşı o durumla ilgili kim varsa yanlı davranmaktadır bu yüzden iş başında eğitimden önce hiç olmazsa kısmi süreli iletişim, davranış gibi eğitimler alarak pratikte uygulanan davranışlar görmek amaçlanabilir.

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ücretli çalışan her kesim gibi bu sorununda önüne ancak sürekli ve güvenceli çalışmayla önüne geçebiliriz tıpkı ders saati karşılığı çalışan öğretmenlerimiz gibi yardımcı personelimizde ait hissettiği kurumda çalışma isteği ile sevgisi perçinlenmelidir. Yoksa tartışmaların önünü almamız mümkün değildir. Eğer çalışma arkadaşlarınızla iletişim halinde olursanız sorunlar büyümeden çözüme ulaşır yoksa en ufak bir konu bile yöneticilerin vakitlerini alabilmektedir.”

Bu konuda Y3 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ düzenin önündeki en büyük engel düzensizlik, plansızlık bize gelen yardımcı personeller eğitimi iletişimi bir kenara yıl içinde aniden işi bırakıp gidebiliyorlar yeni gelene işi anlatana kadar dönem bitiyor yani idareci yıl içinde yaşanabilecek aksilikler karşı her türlü önlemi almak zorunda kalıyor.”

Öğrencileri taşıyan servisle ilgili sıkıntılar

Öğrenci servislerinin okula vaktinde ulaşamaması hosteslerin ve şöförlerin yeterli bilgiye sahip olmaması sıkıntı yaratmaktadır.

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“Servis şöförlerinin pedagojik eğitimi burda da önümüze çıkıyor bakıyoruz çocuklar servisteyken ağır basları olan aşırı gürültülü müzikler dinliyor bunlarda öğrencilerde varolan dinginliği kırarak daha hareketli olmalarına neden oluyor oysa araç içinde güvenlik ancak çocukların sağlıklı bir şekilde oturmalarıyla mümkün olur. Okula geç giriş yapan servisler yüzünden koordinasyonda sıkıntılar oluşmakta kimi sınıf ders işlemeye başlamışken bazı servisler geç girip düzeni bozmaktadır.”

6. Velilerle İlgili Yaşanan Sorunlar Nelerdir?

Altıncı Alt Problem: Yöneticilerin velilerle ilgili yaşadığı sorunlar ve yorumlar

Ailenin yaşadığı durumu kabul edememe sorunu tespit edilmiştir.

Her aile hamileliğinin güzel geçip evlatlarında sağlıklı, hayırlı olması temennisiyle bebek hayali kurma düşüncesine girer. Fakat bazı komplikasyon durumları ne yazık ki sağlıklı bir gebeliğe ya da sağlıklı bir çocukluk çağına müsaade etmez. Kimsenin aklına çocuğunun yetersiz doğacağını ya da günün birinde yetersiz kalacağı fikri gelmez. Fakat durumla karşı karşıya kaldığında önce bir reddetme sonra kabullenme ya da kayıtsız kalma durumları içine girer. Ebeveyn bu durumu ne derece erken kabul ederse çocuğa müdahalede o derece hızlı olacaktır.

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Belkide bizi diğer nedenlerden daha çok uğraştıran bir şey varsa o da velidir.kaynaştırma olma ihtimali olan çocuk için bile veli sizi karşısına alıp ne yani benim çocuğum aptal mı diyebilmektedir. Çocuğunun öğrenememe sorunlarının genetik olduğunu söyleyip görmezden gelen bir veli ile duyarsız davranan veli arasında çok bir fark olmamaktadır. Engel durumu ağırlaştıkça kabul etme daha hızlı olmaktadır. Çünkü veli kendiside akranlarından neden bu kadar geri diyerek sorgulama içine girmekte ve bu umutsuzluktan kurtulmak için çıkar yıl aramaktadır.”

Bu konuda Y2 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Ebevenlerle ilgili çok fazla olumsuz bir şey söylemek hadsizce bir davranış olur. Evet en başta kabul edemiyorlar sonuçta farklılıkları kabul edecek bir toplum değilken ve bunu her fırsatta hissettiren farklılıkları dışlarken bir anne ya da baba için ne derece kabul edilir olabilir ki kabul ettikten sonra süreç daha farklı bir hal alıyor en önemlisi engel guruplarının bile farklı farklı olması dünya literatüründe kaul edilmiş bir genel kanının olmaması normal şartlarda bile eğitimin devamlı değişiklik içinde olması bunların hepsi birer kaos. Aslında ülkesel olarak bile durum değerlendirmesi yapmak gerekli ekonomik kaygılar sosyal kaygıların önüne geçebiliyor zaman zaman işte o zaman sağlıklı bir çocuğa bile ayıracak vakit kısıtlıyken yetersizliği olana ulaşmak daha zor oluyor hele toplumun tutumundan dolayı anne kendini suçlu hissedip rehabilite edilemiyorsa evladına nasıl daha faydalı olabilir ki?”

Ailelerin eğitime ilgi duymama sorunu sorunu tespit edilmiştir.

Ülkemizde hala okuryazar oranın beklenen seviyeye ulaşmamış olması toplumun tamamının eğitime bakış açısının istendik düzeye ulaşmamış olmasının göstergesi olabilmektedir. Yetersizliği olan bireylerin aileleri ortalama ya da alt bir eğitim seviyesindeyken ülkede henüz planlama tam oturmamışken eğitimde yeni yeni yöntemler denenmeye devam ederken ve engelli bireylere davranış kazandırılması zaman ve emeği oldukça fazla isterken ailelerin eğitime olan duyarlılığı düşmektedir.

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Bence veliler iş ve uygulama okullarında ki çocuklara okullarada ilgililer evladiyla gelen velileri ağırlayabileceğimiz ya da onları rehabilite edebileceğimiz bir alan yok ki talep etmedik mi ettik sonuç yer yok kışın karın yağmurun altında kapının girişinde bekliyor velilerimiz az bir zamanda değil haftanın 5 günü sabahtan akşama kadar çocuğu özbakım becerisini kazanamamış çalışan yetersizliğinden öğretmen bir de bununla uğraşmasın diye düşünen velilere yer gösteremiyoruz misafırhanemiz yok öte yandan ilgisiz velilerde yok değil fakat veli okula geldiği gün konuştuğunda anlıyorsunuz ki diğer çocuklar, ev ya da eşle ilgili problemler var, rehabilitasyona derinden ihtiyacımız var bu şekilde düşünüyorum.”

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Veli ile çocuk için karar alınması gerekiyor veliyi okula çağırıyoruz çeşitli cevaplarla okula gelmeyi reddediyor. Veli ile iletişimimiz öğretmenimizin yazdığı notlarla oluyor o da eğer veli öğrenci bugün okulda ne yapmış diye merak edip çantasına bakarsa görüyor bazen sakin olan bir çocuk ertesi gün aniden çığırından çıkabiliyor öğretmenine ya da arkadaşlarına saldırgan olan bu çocuğun neden böyle olduğunu ancak bir önceki akşam onunla olanlar bilebiliyor televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenen çocuklar olduğunu varsayalım veli bunun önüne geçmezse siz de veliye ulaşp işbirliği yapmazsanız nasıl uygun adımlarla ilerleyeceksiniz veli bizim için okul için önemli yoksa öğrenci okula boş gelir boş gider oluyor”

Ailerin okulu sahiplenmeme sorunu olarak tespit edilmiştir.

Ebeveynler okulu çeşitli sebeplerden sahiplenmemektedirler. En önemlisi çok keskin somut bir davranış değişikliği görme isteğidir. Öğrencide yeterince çaba ve ilgi yoksa ya da aniden rahatsızlaşıp eğitime ara verilirse davranış öğretilemediğinden veli de üzerine düşmeyebilmektedir. Sorunun çözümü el ele vermekten geçmekte, veliye ulaşmak tek çözüm olarak görülmektedir.

Bu konuda Y9 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“ Bazı veliler okulu kendileri için yaratılmış bir zaman dilimi olarak görmekte rahatlama aracı olarak kullanmaktadırlar amaç öğrenciyi birkaç saat bir yerde tutan güvenilir bir alanda öğrenciden emin bir şekilde diğer işlerini halletmek olabilmektedir.emin olun daha okulun nerede olduğunu bilmeyen veliler dahi görülmüştür. Yine çözüm işbirliğinden geçmektedir.”

Ailerin her şeyi devletin yapmasını bekleme sorunu olarak tespit edilmiştir.

Veliler okula çağırıldıklarında geçmişten kalma alışkanlıklarından maddi olarak çağırıldıklarını düşünmekte ve okul fikirlerini sormak için çağırrsa bile bir maddi durumun kaygısı kendilerinde oluşmaktadır. Şu konuda haksız sayılmazlar fakat devlet kurumu bu konu içinde bir iyileştirme çabası içerisindedir. Örneğin yıl içinde yapılacak etkinlikler için kalem maliyeti çıkarılır. Ve öğrencilerin bu işleri için sene başında ödenek dağıtımı yapılır buradaki amaç Anayasanın ücretsiz ve eşit eğitimi desteklemek için adım atmasıdır.

Bu konuda Y6 ile yapılan görüşmede bu konuda şunu dile getirmiştir.

“servis ücretsiz, yemek ücretsiz, araç gereç ücretsiz fakat buna rağmen çocuk için el sabunu istediğimizde devlet size vermiyor mu? Devletin parasını ne yapıyorsunuz diye size hesap soranlarla karşı karşıya kalabiliyorsunuz. Devlet her şeyi yapar algısının acil yıkılması gerekiyor devlet sana destek olur senin yerine yapmaz anlatamıyoruz velilerimize.”

7. Eğitim Bütçesi İle İlgili Sorunlar Nelerdir ?

Yedinci Alt Problem: Eğitim bütçesiyle ilgili yaşanan sorunlar ve yorumlar

Eğitim bütçesiyle ilgili yaşanan nemli sorun OAB ve nakit sıkıntısı olduğudur.

Özel eğitim okullarında okul aile birliklerin aktif çalışmadığı ve nakit sıkıntısı çektiği tespit edilmiştir. Özellikle abilerin okul bütçesine katkı sağlamadığı. Anlık ihtiyaçların giderilmediği tespit edilmiştir.

Bu konuda Y6 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Bizde okul aile birliği sadece imza için var onu da bin rica ile kurduk aileler zaten okula gelmek istemiyor bir de bu yükün altına girmek istemiyorlar imza için bile biz gidiyoruz evlerine. Daha önce yemek ve giderler okul aile birliğinden ödendiği için o zamanlar velilerimiz çok aktif çalışıyorlardı daha sonra her şeyi devlet karşılayınca veliler de okuldan çekildiler.”

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ İl milli eğitim müdürlüğü Bize nakit Yardımında bulunacaktı Okul aile birliği kurup hesap açmamız gerekiyordu. Yaklaşık altı ay boyunca okul aile birliğini kuramadık kimse olmak istemiyor bizde zorlayamıyoruz. Zaten bulunduğumuz bölge gazi bölgesi sıkıntılar yaşıyoruz velilerle bunu da dikte etmek istemedik.”

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Okul aile birliği var ile yok arası giderler için kaynak sağlamadığı gibi sponsorlardan elde eğitimiz yardımı da harcamamıza müdahale ediyor. Zaten yardımda bulunanlar bunu reklam amaçlı kullanıyor bunu sıkıntısını yaşıyoruz bir de okul aile birliğinin hiçbir şey yapmadan ne yapacaksınız bu parayı demeleri ayrı bir dert.”

Yöneticileri Eğitim Bütçesiyle ilgili Yaşadığı bir diğer sorun da merkezi bütçenin yetersizliği ya da geç devreye girmesi olduğu tespit edilmiştir.

Okul aile birliği çalışmayan özel eğitim okullarında merkezi bütçenin yetersiz olması okullarda ihtiyaçların giderilmesi konusunda büyük sorunlara neden oluyor. Büyük tadilat ve tamiratlar yapılamıyor. Merkezi bütçenin onay verdiği miktarın zamanında gelmemesi de sıkıntılara sebep oluyor zamanında yapılması gereken harcamalar yapılamadığından eğitim öğretim aksamaktadır.

Bu konuda Y8 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Okulumuzun terasının tavan kısmında camlı alan var yoğun dolunun düşmesi sonucu çamlarda çatlaklar oluştu bir bakıma tehlike arz ediyor. Bunu genel merkeze bildirdiğimiz halde bir sene oldu bu onarım için bütçe çıkmadı. Kendi bütçemiz olmadığı için de onarım yapamıyoruz. Çok güzel bir yer alan fakat bu sıkıntılardan dolayı kullanamıyoruz.”

Bu konuda Y1 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Okulumuz dört katlı sadece 3 katını kullanabiliyoruz 4. Katın ısınma sorunu var ısıtma sistemi binaya yetmiyor açmamız gereken sınıflar var öğrenci talebi var ama sınıf yok bunu merkeze bildirdik talep olduğunu sınıf olduğunu ısıtma sorunundan dolayı açamadığımızı ilden mühendisler geldi çözüm üreteceklerini söyleyip gittiler üzerinden altı ay geçti ne gelen var ne giden ”

8. Bürokrasiden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir?

Sekizinci Alt Problem: İşlerin yavaş yürümesiyle ilgili sorunlar ve yorumlar

Yöneticilerin bürokratik yollarla ilgili yaşadığı sorun yazışmalara cevap gelmemesi ya da geç cevap gelmesi olarak tespit edilmiştir

Özel Eğitim okulları bürokratik işlemler genel anlamda diğer kurumlardan daha hızlı yürüse de gereken hızda değil. Türkiye de bürokrasinin hantallığını ne yazık ki bu okullarımızda da görülmektedir.

Bu konuda Y4 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ Genel anlamda bürokratik işlerde diğer çalıştığım okullardan daha hızlı ilerliyor işler diğer okullarda genelde işlemler bürokratik işlere takıldı mı kalıyordu burada işlemler daha hızlı ilerliyor hızlı dediğim de 5 günde gelmesi gereken cevabı 1 ay sonra alıyoruz en azından alıyoruz.”

Bu konuda Y7 ile yapılan görüşmede şunu dile getirmiştir.

“ bürokratik işler hızlı mı yavaş mı bilmem ama yaşadığım şu olayı anlatmak istiyorum. Okulun yeni açıldığı zamanlarda araç gereç için genel merkeze yazdığımız yazıya 4 ay sonra cevap alabildik bu süreçte özel eğitim daire başkanı iki defa değişmiş bu yüzden cevap gecikmiş”

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak oluşan sonuçlar ve bu sonuçlara uygun getirilen çözüm önerilerine yer verilmiştir.

SONUÇLAR

Özel eğitim kurum yöneticilerinin karşılaştığı eğitsel ve yönetsel sorunlar personel, öğretim hizmetleri, öğrenci ve öğrenci hizmetleri, eğitim hizmetleri, yardımcı personel hizmetleri, veli, bütçe, bürokrasi, olmak üzere sekiz ana başlıkta toplanmıştır.

1.Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Uzmanlık eksikliği; Çalışanların eğitim yaklaşımları hususunda beklenen performansı tecrübeye bağlı olarak geliştirememiş olması ve özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin yetersizliklerinin farklı oluşu beraberinde eğitim yaklaşımlarında da farklılıklar getirmektedir. Uzmanlaşma sadece alınan eğitimleri kapsamamakta gelişen eğitim teknolojilerinde gelişimini takip ederek uygulamaya yönelik olduğundan çalışanların bu alanda kendilerini geliştirmemesi uzman açığına neden olmaktadır. (Aydemir, 2013), (Gündüz ve Akın, 2015), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu sorunu dile getirmiştir.

b-Öğretmen eksikliği, ücretli öğretmen sorunu ; yapılan araştırmada ortaya çıkan bir diğer sorun özellikle özel eğitim alanında ki öğretmenlerin özel eğitim alan öğretmeni olmadığıdır. Bir diğer önemli hususta öğretmenlerin pedagojik eğitim almamış olmaları, farklı alan mezunlarının bu alanda istihdam edilmeleridir. Ayrıca kadrolu öğretmen yetersizliğinin ders ücreti karşılığı doldurulmaya çalışılması hem yıl içinde iş bırakmalara hem de eğitim düzeninin bozulmasına neden olmakta eğitimi verimsizleştirerek hem yönetim, hem bütçe hem de eğitimde külfete sebep olmaktadır. (Erol, 1995), Aydemir(2013), (Demirtaş ve Güven ve Arslan, 2015), (Aküzüm, 2016), (Bıyık, 2014), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

c-öğretmenlerin okulu sahiplenmemesi; yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin ders dışı aktivitelerde etkin olmak istemeyişi yapılacak iş ve işlemleri yük olarak görmeleri okulla eğitim arasında bir bağ oluşmamasına sebep olmuş bu bireylerde ders bitimi ile eğitiminde bittiği inancını kuvvetlendirmiştir. (Aydemir, 2013), (Bıyık, 2014), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

d-Öğretmenlerin iletişim sorunu; bir başka üzerinde durulması gereken sorun iletişim sorunudur. Öğretmenlerin idari yönetimle irtibata geçmediği hususu göze çarpmakta öğretmenler açısından araştırılması gereken bir başka sorunda ortaya çıkartmaktadır. Öğretmenlerin veliler ve yönetimle iletişim eksikliği eğitimde varolan sorunların ortaya çıkmamasına, adının konulmamasına sebep olmaktadır (Aydın, 2017), (Aküzüm, 2016) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

e-Derse geç girme ve nöbet sorunu; araştırmanın başından beri gerek kişisel faktörler gerek çevresel faktörler(servisin geç gelmesi, öğrencinin derse geç girmesi.) öğretmenlerin derslere geç girmesine neden olmaktadır. Ders arası dinlenme sürelerinin az olması öğretmenin nefes alacak zaman diliminin olmayışı nöbet tutmada çeşitli aksaklıklara sebep olduğu tespit edilmiştir.

f-İdarecilerin alan dışı olması; araştırma sorunsalı aynı zamanda idarecilerin alan içinden olup olmadığı ile yakından ilişki içindedir. Yönetimdeki kişilerin özel eğitim alanını diğer eğitim

alanı gibi değerlendirmeye çalışması yönetsel sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu görülmüştür.

g-Yöneticilerin tecrübe eksikliği; araştırmada öğretmenin tecrübesi kadar yönetimin tecrübesi, olaylara profesyonel yaklaşımında önemli olduğu görülmüştür. İdarenin yönetim yeterliliğinden ziyade sınav, mülakat gibi yöntemlerle oluşturulmaya çalışılması, yöneticiğin belirli zaman dilimleri arasında yapılması, var olan tecrübeli yöneticilerin sürekli değişmesine neden olmakta bu işleyişi olumsuz etkilediği görülmektedir. (Aydemir, 2013), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

ğ-Müdürlerin yönetim ekibini planlayamaması; yönetim ekibinin birbirleriyle olan iletişimlerinin en üst seviyede olması eğitimin planlanması açısından ayrı bir öneme sahiptir. Fakat araştırmada görülen yönetimin sınav ya da mülakat sonucu oluşturduğu daha önce hiç özel eğitim alanında çalışmamış olan yöneticilerin bile bir anda yönetimin başına geçebildiğidir. Bu da eğitimde yönetsel koordineyi bozmakta, eğitimde sorunlara sebep olmaktadır. (Demirtaş ve Güven ve Arslan, 2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Müfredat sorunu; eğitimin en büyük sorunlarından birisi içeriğin uygulamaya yönelik olmaması bunun da planlarda hatalara sebep olmasıdır. Özellikle özel eğitim alanında hazırlanmış müfredatın, gerçekte karşılığı olmayan karmaşık bir yapıya sahip olması yorumlamada ve uygulamada zorluğa sebep olmaktadır. (Demirtaş ve Özer 2007), (Aydemir, 2013), (Aydın, 2017), (Bıyık, 2014) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

b-E-okul sorunu; e-okul sisteminin özel eğitim değerlendirme süreçlerine uygun olarak hazırlanmadığı davranışı direk var ya da yok diye kontrol eden bu sistemin özel eğitimdeki yetersizlik durumlarını göz ardı ettiği tespit edilmiştir. (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

c-Kitaplarla ilgili sorunlar; kitaplarında e-okul sistemi gibi davranış süreçlerini yönetebilen ve tavsiye veren değil doğrudan davranışı gözlemlemeye çalışan bir yapıda hazırlanmış olması uygulamada hataya sebep vermektedir. Ayrıca güncel süreçlere uygun olmaması ulaşılabilir olma noktasında eksikliklere neden olmaktadır. (Gündüz ve Akın, 2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

d-Araç-gereçlerle ilgili sıkıntılar; araştırmamızda üzerinde düşünülmesi ve bir an önce harekete geçilmesi gereken kısımlar arasında yer alan bu bölüm araç- gereç eksikliğinin eğitimin sürdürülebilir olmasının önündeki en büyük engellerden biri olduğu görülmüştür. (Erol, 1995), (Memduhoğlu ve Meriç, 2012), (Aydemir, 2013), (Aydın, 2017), (Gündüz ve Akın, 2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

e-Fiziksel yeterlilikler; araştırmamızda değiştirilmesi en zor kısımlar arasında yer alan bu bölüm okulun fiziksel özellikleriyle alakalıdır. Yetersizliği olan bireylere uygun hazırlanmayan lavabolar, rampalar, merdivenler yöneticileri sıkıntıya sokarak bir başka sorunu ortaya çıkarmaktadır. (Gündüz ve Akın, 2015), (Aydemir, 2013), (Demirtaş ve Güven ve Arslan, 2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

f-Staj sorunları; iş ve uygulama okullarının işletmelerde beceri eğitimleri kapsamında öğrencilerini bir işletmeye yerleştirmeleri fakat işletmelerin yetersizliği olan bireyleri iş yavaşlatacak kişiler olarak görmeleri nedeniyle öğrencilerini işletmelere yerleştirme ile ilgili sorun yaşayan yöneticiler ayrı bir sorun olarak bunu da yönetmek zorunda kalmaktadırlar.

3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Öğrencinin birden fazla yetersizliğe sahip olması; öğrencilerin birden fazla yetersizliğe aynı anda sahip olması zaman zaman yetersizlik türlerine uygun davranılmaması öğrenci ile öğretmen arasında iletişimsizliğe bu da dolaylı olarak yönetsel sorunlara sebep olmaktadır

b-Nakil ile ilgili sorunlar; öğrencilerin yer değişikliği durumunda benzer okul türlerinin bulunamaması öğrencinin naklini engellemekte ya da geciktirmektedir. (Demirtaş ve Güven ve Arslan, 2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

c-RAM sorunu; bir başka sorun alt başlığında ram'ın okulla ilişkisinin yeterli düzeyde olmaması, öğrencinin yetersizliği ile alakalı yanlış teşhiste bulunması, değerlendirme sürecini kısa tutması olarak sıralanabilmektedir. (Demirtaş ve Güven ve Arslan ,2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

d-Devamsızlık sorunu; öğrencilerin okula devam etmemesi yönetim açısından bir de bu alanın takip edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma ise yönetimin asıl işlerini geciktirecek seviyeye ulaşabilmektedir. (Güler, 2007) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Rehberlik servisinin olması; araştırmamızda rehberlik servisinin ve çalışanlarının yeterli seviyede olmamasının tespit anlamında zorluklara sebep olduğu görülmekte bu yönetimin işleyişini ve eğitimi aksatmaktadır. (Aydemir, 2013), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

b-Disiplin sorunu; okullarda bulunan öğrencilerin yetersizliklerine bağlı olarak zaman zaman disiplin sorunları ile karşı karşıya kalınmakta yönetsel olarak yönetmeliğin yetersiz olmasından dolayı sorunlara çözüm üretilmekte zorluklar yaşanmaktadır. (Aydemir ,2013), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Yardımcı personelin görevi ile ilgili sorumluluklarını bilmemesi ve özel eğitime dair bilgisinin olmaması; yardımcı personelin kısmı zamanlı çalışma yükümlüsü olarak çalışması ve devlet eliyle yürütülmesi gelmiş olan personelin hem bilgi hem de davranış eksikliğine sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda çalışanların dönemselsel olarak çalışacaklarını bilmeleri işleyişte rahat çalışmalarına sebep olmaktadır. (Bıyık, 2014) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

b-Servis çalışanlarıyla ilgili sorunlar; servis çalışanlarının okula geç giriş yapması okulda koordinasyon bozukluğuna sebep olarak yönetimi zora sokmaktadır.

6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Durumu Kabul edememe; velilerin psikolojik olarak yaşadıkları süreci Kabul edememeleri ikna edilme noktasında sıkıntı yaratmakta yöneticinin yapmaya çalıştığı çalışmaları olumsuz hale getirmekte ve yönetime engel olmaktadır. (Gündüz ve Akın, 2015) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

b-Velilerin okula ilgi duymaması ve okula gelmemeleri; veliler çocuklarındaki eğitimi doğrudan davranış olarak görmek istemekte fakat davranış değişikliği uzun bir zaman aldığından

eğitim kurumlarını gereksiz görmektedirler. (Çınkır, 2008), (Aydemir, 2013), (Aydın, 2017) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

c-Okulu sahiplenmeme ve devletten beklentinin artması; araştırma bulgularına dayalı olarak özel eğitim velilerinin okulu sahiplenmediği ve eğitimin sadece devletten beklendiği görülmüştür.

7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

a-Okul Aile Birliği; Özel eğitim ve uygulama okullarında aktif bir aile birliği

bulunmamakta, okullar için formalite bir topluluktan öteye gidemediğinden sorunlara farklı bakış açısı ile bakılamamaktadır. (Aydemir, 2013) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

b-Nakit para sıkıntısı; özel eğitim okullarında döner sermayenin katkı getirebileceği bir alan bulunmadığından okullarda likidite sorunu ortaya çıkmış ve yönetim sıkıntı ile karşı karşıya kalmıştır. (Aydemir, 2013), (Aküzüm, 2016) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir.

c-Merkezi bütçenin devreye geç girmesi; okullarda yıllık yapılacak iş ve işlemler plan doğrultusunda hazırlanmakta ve bütçeye göre çalışmalar yapılmaktadır. Geciken ya da hiç gelmeyen bütçe yönetimi sıkıntıya sokarak çözümleri geciktirmektedir.

8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Bürokraside karşılaşılan sorunlar; araştırmamızda karşılaşılan ve devlet tarafından çözülmesi gereken bir diğer sorun bu basamaktadır. Yazışmaların, önerilerin, üst kademeye geç ulaşması ve dönüşünde geç olması sonucu yapılacak iş ve işlemler aksamaktadır. (Aydemir, 2013) çalışmalarında bu konuyu dile getirmiştir

ÖNERİLER

1. Yöneticilerin personel ile ilgili yaşadığı sorunların en temel sorunları uzman öğretmen eksikliği ve ücretli öğretmenlik geliyor. Bu konuda çözüm noktası MEB'in özel eğitim ile ilgili üniversitelerde daha çok öğrenci yetiştirmesi ve atamalarda özel eğitim öğretmenlerine sayısal anlamda yeterli atama önceliği vermesi gerekmektedir böylece özel eğitim alanında yaşanan öğretmen eksikliği giderilmiş olur. Ayrıca personeli yeterince hizmet içi eğitim verilebilir. Öğretmenlerin özveriyle ilgili sorunun çözümü yönetici ve öğretmenlerin kendisinde olmalı yöneticiler öğretmenler iyi iletişim kurmalı eğitimde ve yönetimde aksayan yönleri öğretmenlere iyi anlatılabilir.

Yöneticilerin alan dışından gelmesi tecrübesiz olması ve müdürlerin kendi yardımcılarını seçememesi yönetim arası sorunları sebep oluyor burada çözüm Atama Yönetliğinin düzenlenmesi ile giderilebilir. Özel eğitim yönetici seçimi özel eğitim alan uzmanları tarafından seçilmeli seçilen yönetici 4 yıllığına değil daha uzun seçilmeli ve müdürlerin kendi yardımcılarını seçme hakkı verilmedir.

2. MEB özel eğitim okullarında uygulanan müfredatı değiştirmeli özel eğitim öğrencilerine uygun hale getirebilir. Kitapların içeriği sadeleştirilebilir ve güncelleştirilebilir. E-okul sistemi revize edilmeli özel eğitim öğrencilerine uygun hale getirilebilir ya da özel eğitim öğrencilerine ayrıca bir e-okul sistemi geliştirilebilir. Eğitim öğretim aksamadan yapılabilmesi için okulun fiziksel yapısı özel eğitim okullarına uygun hale getirilmeli ve eksik araç-gereçler temin edilebilir.

3. RAM okullarla ilişkiyi gclendirmeli okullarla koordineli çalışmalı RAM, MEB tarafından geliştirilebilir tanı koyarken oluşabilecek hatalar engellenmeli. Devamsızlığın önlenebilmesi için yönetici ve öğretmenler velilerle iletişime geçilebilir

4. Özel eğitim Okullarda olmaması gereken rehberlik sorunu acilen üzülmesi gereken sorunlardan biri görünüyor. Rehberlik servisi acılabilmesi için MEB zel eğitim uygulama okullarına hemen rehber ğretmen atama yapılabilir

5. Özel eğitim uygulam okullarında çalışan yardımcı personellere ayrıca özel eğitim için seminer verilebilir.

6. Özel eđitim velilerinin durumu kabullenebilmesi, eđitime ilgi duyması, okula gelmesi, okulu sahiplenmesi için MEB, ile miłři eđitim müdürlükleri ya da RAM tarafından seminer verilebilir.

7. Okullarda bulunan okul aile birlikleri daha aktif hale gelebilir böylece nakit sıkıntısı üzülebilir. Okul yönetimi ve okul aile birliği koordineli çalışması sorunu gidermede zm noktalarında biri. Merkezi bte sorunu ancak MEB hızlıca devreye girmesiyle üzülebilir.

8. Özel eğitim okulların işlerin hızlı yürümesi adına bütün st yöneticilerin işleri bürokratik hantallığa uğratmadan hal etmesi iyi bir zm yöntemi olabilir.

5. KAYNAKÇA

- Altinkurt, N. (2008). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Anadolu Üniversitesi yayınları no: 1018. Açık öğretim fakültesi yayınları no: 561.
- Aydemir, N. (2013). İlköğretim Okulunun Okul Yönetiminde Karşılaştıkları Yönetimsel Sorunlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Aydın, S. (2017). Özel Eğitim Kurumlarında Yaşanan Eğitsel-Yönetimsel Yetersizlikler ve Çözüm Önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Başbakanlık Özürlüler idaresi Başkanlığı, (1999). 1. Özürlüler şurası “*Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler*” Komisyon Raporları-Genel Kurul Görüşmeleri, Ankara: Takav Matbaacılık ve Yayıncılık A.7.
- Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığı (2000). *Özürlülere Hizmet Veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurum Kuruluşları İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları Sonuç Raporları*, Ankara: Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bursalıoğlu, Z. (2015). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. ve Diken, I.H. (2005). *Özel eğitime giriş. (Introduction to special education)*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çınkır, Ş. (2010). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Sorunları: Sorun Kaynakları ve Destek Stratejileri. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Demirtaş, H. Arslan, M. Güven. D.(2015). Özel eğitim Okullarında Yönetimsel Sorunlar, e-Uluslararası Eğitim Araştırma Dergisi, 2016, Cilt 7, Sayı 1, ss 21-49
- Demirtaş, H. Özer, N. (2007). Okul Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Öğrenci ve Okul ile İlgili Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2007*, Sayı, 51, ss: 421-455.
- Oktay, A. (2009). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, İstanbul, Kriter Yayınları
- Erol, F., 1995 “ Okul Müdürlerinin Görevlerini başarmada Karşılaştıkları Engeller”, Eğitim Yönetimi Dergisi, 1: 63-70.
- Gülder, Ş. (2007). Köy İlköğretim Okullarında Yönetim ve Sorunları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Gündüz, M. Akın, A. (2015). Türkiye de Devlet Okullarındaki Özel Eğitimle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri Eğitim ve Öğretim Araştırma Dergisi, 2015, Cilt 4, Sayı 2, ss 86-95
- Karasu, T. Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Muş alparlan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2014 Cilt 2, sayı 1, Muş.
- Kırcalı-İftar, G. (1998). Özel Eğitim. *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Yayınları.
- Korucu, N. (2005) Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB, (2000). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, Ankara: MEB Basımevi.

MEB, (2014) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi “Özel eğitim kurumlarında fiziksel özellikler ve personel”. Ankara

Memduhoğlu, H.B. Meriç, E. (2012). Okul müdürlerinin Eğitim Yönetim İşlevleri Bağlamında Yönetim Sürecinde Karşılaştıkları Temel Sorunlar, Uluslararası Araştırma Dergisi, Cilt 7, sayı 33, ss 653-666

Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı (2006: 12). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

Taymaz, H. (2011). Okul yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız Armağan, S. (2004). Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Psikososyal Özellikleri, sorunları ve eğitimi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 2 , 169-180

Yılmaz, B. (2005). Bedensel Engelli Çocukların Temel Eğitim Okullarında Eğitim Alabilmesi İçin Mimari Düzenlemeler. Konya. S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Derg., c.20, s.3, 2005

573/1997 Sayılı özel eğitimle ilgili kanun hükmünde kararname. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

2509/2006 Sayılı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği

26184/2006 Sayılı özel eğiti hizmetleri yönetmeliği

5580 Numaralı ve 8/2/2007 Tarihli özel öğretim kurumları kanunu.

https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/.../otistik_cocuklar_egitim_programi.pdf

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Dil,%20Konu%C5%9Fma%20Bozu%20kluklar%C4%B1%20ve%20Kayna%C5%9F%C4%B1rma.pdf

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/DEHB%20ve%20E%C4%9Fitim%20Plan%C4%B1.pdf

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2551_2.html

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Ortopedik%20Yetersizlik-S%C3%BCre%C4%9Fen%20Hastal%C4%B1klar%20ve%20E%C4%9Fitim%20Plan%C4%B1.pdf

<http://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitimin-guclendirilmesi-projesi-kapanis-toplantisi-milli-egitim-bakani-sayin-nabi-avcinin-katilimiyla-gerceklestirildi/icerik/423>

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Zihinsel%20Yetersizlikler.pdf

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. Maddesi olan, `` Kimse eğitim öğretim hakkından yoksun bırakılamaz `` dan yola çıkarak bir ulusun bir ailenin en değerli varlıkları olan çocuklarımızın her türlü eğitimi en iyi şekilde alması gerektiğidir. Sosyal bir devlet olan Türkiye' de gerek normal gerekte özel eğitim öğrencileri olsun en iyi eğitimi almalıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde nasıl toplumu meydana getiren kişilerin eşit haklara sahip maddesi varsa aynı haklar engelli bireylere de sağlanmalıdır. Bunlar sosyal devletin önemli temel görevlerindendir bu bağlamda bir ülkenin sosyal devlet sayılabilmesi için çocuk gelişimi, eğitim, beslenme, aile, sağlık, konut, iş sağlama, topluma uyum, korunma, sosyal güvenlik gibi konularda özürllülerle ilgili politikaya yer vermeli, özürllü olsun olmasın onurlu bir yaşam sürdürmesini güvence altına almalı eğitim hakkından eşit ve demokratik bir şekilde yararlanmalıdır. Kişiliğin özgürce gelişimini sağlamak gibi hakları sağlamak özel gereksinimli bireylere de sağlanmalıdır (1. Özürllüler Şurası, 1999). Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına uyumunu sağlayıcı tedbirleri alır (1982 Anayasa madde 61). Anayasada da belirtildiği gibi korumaya muhtaç engellilerin korunması yine devlet güvencesinde olmaktadır buna rağmen Türkiye' de eğitimde ve yönetimde yaşanan sorunlar yeterince giderilmemektedir. Ülkemizde özürllülerin tam sayısı bilinmemektedir. Sağlanan eğitim hizmetleri yeterli değildir. Bu sonuç özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin durumlarına göre eğitim hizmetlerinin devlet dışında da özel kurumlarca sağlanmasını zorunlu bırakmıştır.